

Liepājas Universitāte
Humanitāro un mākslas zinātņu fakultāte

**VĀRDS UN TĀ PĒTĪŠANAS
ASPEKTI**

**Rakstu krājums
21 (1/2)**

Liepāja 2017

Vārds un tā pētīšanas aspekti : rakstu krājums, 21 (1/2). Atb. red. Gunta Smiltniece un Linda Lauze. Liepāja : LiePA, 2017. 284 lpp. ISSN 1407–4737

REDAKCIJAS KOLĒGIJA

Gunta Smiltniece, Dr. philol. (Liepājas Universitāte)

rakstu krājuma 21 (1) atbildīgā redaktore

Linda Lauze, Dr. philol. (Liepājas Universitāte)

rakstu krājuma 21 (2) atbildīgā redaktore

REDAKCIJAS KOLĒGIJAS LOCEKLI

Aleksejs Andronovs, Dr. philol. (Sanktpēterburgas Valsts universitāte, Krievija)

Juris Baldunčiks, Dr. philol. (Ventspils Augstskola)

Māris Baltiņš, Dr. habil. med. (Valsts valodas centrs)

Maija Brēde, Dr. philol. (Latvijas Universitāte)

Trevors Gārts Fennels, Dr. philol. (Flindersa Universitāte, Austrālija)

Ieva Ozola, Dr. philol. (Liepājas Universitāte)

Diāna Laiveniece, Dr. paed. (Liepājas Universitāte)

Dzintra Lele-Rozentāle, Dr. philol. (Ventspils Augstskola)

Liene Markus-Narvila, Dr. philol. (LU Latviešu valodas institūts)

Jānis Sīlis, Dr. philol. (Ventspils Augstskola)

Inguna Skadiņa, Dr. comp. sc. (LU Matemātikas un informātikas institūts)

Dzintra Šulce, Dr. philol. (Liepājas Universitāte)

Kazimiers Župerka, Dr. habil. human. (Šauļu Universitāte, Lietuva)

Redaktoru piezīme

Visi krājumā ievietotie raksti ir starptautiski anonīmi recenzēti.

Vecās ortogrāfijas atveidē pamatos ir saglabātas rakstu autoru lietotās zīmes.

Rakstu krājums izdots ar Valsts pētījumu programmas *LETONIKA – Latvijas vēsture, valodas, kultūra, vērtības* projekta „Latviešu valodas pētījumi 21. gadsimta zinātnes kontekstā” finansiālu atbalstu.

Krājuma izdošana apstiprināta Liepājas Universitātes Humanitāro un mākslas zinātņu fakultātes Domes sēdē (protokols Nr. 3; 2017. gada 26. oktobrī).

Tehniskā redaktore

Anita Helviga

Redakcijas kolēģijas adrese:

Liepājas Universitāte

Humanitāro un mākslas zinātņu fakultāte

Kūrmājas prosp. 13 Liepāja LV 3401

Tālr. (371)63483781

e-pasts: balti@liepu.lv

Fakss: (371)63483779

Redakteores kopsavilkumiem svešvalodā

Sofija Bauere (angļu valodā)

Linda Gaile (vācu valodā)

SATURS

I daļa

Fonētika, gramatika, leksika, stilistika Vārda diachroniskais un areālais aspekts

Ilze Auziņa Baiba Saulīte

Teikuma intonācija un informācijas struktūra vecāku un bērnu sazinā	
Sentence Intonation and Information Structure in the Parent-Child Communication	9

Maija Brēde

Izcēluma efekts emocionālā publiskā runā	
Effect of Prominence in Emotional Public Speech	18

Brigita Bušmane

Vārdi <i>klucis</i>, <i>klimpa</i> un to varianti latviešu valodā ēdienu leksikā	
The Words <i>klucis</i> , <i>klimpa</i> and Their Variants in Latvian Food Vocabulary	28

Ilze Cīrule

Tiesu runas kompozīcijas lingvistiskais aspekts	
Linguistic Aspect of Judicial Speech Composition	40

Anna Frīdenberga

Daži darinājumi ar komponentu <i>-galv-</i> 16.–17. gadsimta tekstos	
Some Word-formatives with the Component <i>-galv-</i> in the Texts of the 16 th –17 th Centuries	52

Agita Kazakeviča

Nelokāmie divdabji sekundāri predikatīvā funkcijā	
Indeclinable Participles in the Secondary Predicative Function	65

Sintija Kauķīte

Zīme vārda vietā

Sign instead of Word 72

Kristīne Levāne-Petrova

Darītājs un ciešamā kārta latviešu valodā

The Agent and the Passive Voice in Latvian 83

Liene Markus-Narvila

Lejaskurzemes izlokšņu dzīvotspēja 21. gadsimtā: sociolingvistisks ieskats

Vitality of the Sub-dialects of Lower Kurzeme
in the 21st Century: Sociolinguistic Insight 92

Ilga Migla

Veci vārdi – jaunas nozīmes

Alte Wörter – Neue Bedeutungen 103

Ieva Ozola

Johana Langija vārdnīcas *proverbia*

17. gadsimta vārdnīcu kontekstā

Proverbia im Wörterbuch von Johannes Langius
im Kontext der Wörterbücher des 17. Jahrhunderts 110

Baiba Saulīte

Lauma Pretkalniņa

Andrejs Spektors

1. konjugācijas darbības vārdi *Tēzaurā*

First Conjugation Verbs in “Tēzaurs” 122

Agris Timuška

Baltu bites eirosaimē: ģeolinguistisks pārskats

Baltic Bees in the European Swarm:
a Geolinguistic Survey 130

Astrīda Vucāne

Laulības tematiskā leksika latviešu folklorā

Thematic Vocabulary of Marriage in Latvian Folklore 137

II daļa

Valoda un vide

Terminoloģija

Tulkosanas jautājumi

Māris Baltiņš

Latviešu pēckara trimdas devums terminoloģijas attīstībā: iecerētāis un paveiktais

Contribution of Latvian Postwar Exile
in the Development of Terminology:
Intentions and Accomplishment 149

Baiba Egle

Problēmas dziju krāsojuma paveidu nosaukumu tulkošanā no angļu valodas latviešu valodā

Issues in Yarn Colorway Type Name Translation
from English to Latvian 159

Thuraya B. El-Wifati

Word-formation of medical terminology in English and Process of Translation into Arabic

Medicīnas terminoloģijas darināšana angļu valodā
un tulkošanas process arābu valodā 167

Anita Helviga

Semantiski funkcionālās pārmaiņas vārdā *stilists* un to atspoguļojums latviešu valodas leksikogrāfijā

Semantically Functional Changes in the Word *stilists*
and Their Reflection in Latvian Lexicography 177

Justīne Kuznecova

Ar datorkrāpšanu saistītu terminu veidošanās un attīstība latviešu valodā

- Formation and Development of Terms Related to Computer Fraud in Latvian 194

Linda Lauze

Atvainošanās frāzes mutvārdu saziņā

- Phrases of Apology in Spoken Communication 201

Nijolē Litevkienē

Evolution of Lithuanian Anatomical Terminology:

Anatomical Terms in P. Leonas-Leonavičius'

Latin-Lithuanian Dictionary (Lotyniškai-lietuviškas žodynas)

Lietuviešu anatomijas terminoloģijas attīstība: anatomijas termini

Petra Leona-Leonavičia *Latīniski-lietuviskajā vārdnīcā*

- (*Lotyniškai-lietuviškas žodynas*) 210

Gunta Ločmele

Helēna Gizeleza

Reklāmas valodas īpatnības

latviešu medicīnas žurnālos (1989–2014)

Peculiarities of Advertising Language

- in Latvian Medical Journals (1989–2014) 221

Laimdota Ločmele

Eiropas Savienības juridiskie teksti kā naratīvi

juridiskās angļu valodas kursā Latvijas Universitātes

tiesību zinātnu bakalaura programmā

European Union Legal Texts as Narratives in the Course

- of Legal English for Bachelors of Law at Latvia University 232

Aiga Veckalne

Čehu un slovāku īpašvārdu atveide latviešu valodā

20. gadsimta 20. un 30. gados

Rendering of Czech and Slovak Proper Names in Latvian

- in 1920s and 1930s 242

Artūrs Viļums

- Lingvistiskās ekspertīzes aktualitāte un izmantojuma iespējas**
Topicality and Application Possibilities
of Forensic Linguistics 253

Anna Vulāne
Dace Markus
Olga Ureka

- Vecāku aptaujas nozīme bērnu valodas pētījumos**
The Role of Parental Surveys in the Research
on Children's Language 264

- In memoriam. Audrone Kaukiene (1941–2017)** 274

- Liepājas Universitātes zinātnisko rakstu krājuma
„Vārds un tā pētīšanas aspekti”
rakstu iesniegšanas un noformēšanas vispārīgie principi 276

- General Principles for Submitting and Formatting Articles
for the Conference Proceedings of Liepāja University
“The Word: Aspects of Research” 279

- Ziņas par autoriem / About the Authors 281

I daļa

**Fonētika, gramatika, leksika, stilistika
Vārda diachroniskais un areālais aspekts**

Ilze AUZIŅA, Baiba SAULĪTE
(LU Matemātikas un informātikas institūts)

TEIKUMA INTONĀCIJA UN INFORMĀCIJAS STRUKTŪRA VECĀKU UN BĒRNU SAZINĀ

SENTENCE INTONATION AND INFORMATION STRUCTURE IN THE PARENT-CHILD COMMUNICATION

Atslēgvārdi: teikuma intonācija, informācijas struktūra, vārdu secība, jautājuma iezīmētājs, bērnu runas korpuiss.

Keywords: sentence intonation, information structure, word order, question tag, children's speech corpus.

Summary

The article analyzes intonation and information structure of utterances used in parent-child communication.

The data of the *Annotated Longitudinal Latvian Children's Speech Corpus* are used. The Corpus was created during the research project *Latvian Language in Monolingual and Bilingual Acquisition: tools, theories and applications* and includes orthographically and morphologically annotated audio recordings of 17 to 44 months old children's speech.

The Latvian language is a highly inflective language with a rather free word order. In general, the unmarked (i. e., the most common) order of elements in a sentence is *subject-verb-object* (SVO). In this article sentences with a changed word order are analysed. The importance of prosodic features was explored in selected examples with changed word order. All sentences are of spontaneous speech taken both from children's, and adults' speech.

First of all the paper provides an analysis of declarative sentences with a changed word order. The second part of the article contains a study on interrogative sentences. As shown by the investigated data, the utterances used in parent-child communication often have a changed word order: the object is situated before the predicate (verb) ($es_{subj} \text{ } lāci_{obj} \text{ } ielikšu_{pred} \text{ } iekšā_{adv}$ 'I will put the **teddy-bear** inside'), the predicate (or part of the nominal predicate) may also be at the beginning of the sentence ($zirdziņš_{pred} \text{ } tas_{subj} \text{ } ir_{pred}$ 'It is a horse') etc.

Literatūra

Auziņa et al. 2016 – Auziņa, Ilze; Levāne-Petrova, Kristīne; Rābante-Buša, Guna; Dargis, Roberts; Fábregas, Antonio. Designing an annotated longitudinal Latvian children's speech corpus. *Human Language Technologies – The Baltic Perspective*, Volume 289, IOS Press, 2016, pp. 46–50.

Matthews 2007 – Matthews, Peter H. *Concise Dictionary of Linguistics*. Oxford : University Press, 2007.

LVG 2013 – Latviešu valodas gramatika. Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2013.

Saulīte et al. 2016 – Saulīte, Baiba; Auziņa, Ilze; Levāne-Petrova, Kristīne. Teikuma priekšmeta, izteicēja un papildinātāja novietojums teikumā un teikuma intonācija latviešu valodā (= Word order and intonation in a sentence in Latvian). *Valoda: nozīme un forma 7. Gramatika un saziņa*. LU Humanitāro zinātņu fakultātes

Latviešu un vispārīgās valodniecības rakstu krājums. Red. A. Kalnača un I. Lokmane.
Rīga : LU Akadēmiskais apgāds, 2016, 209.–219. lpp.

Valkovska 2016 – Valkovska, Baiba. *Vārdu secības komunikatīvais aspekts mūsdienu latviešu valodā* : promocijas darbs. Rīga : Latvijas Universitāte, 2016.

Maija BRĒDE (Latvijas Universitāte)

IZCĒLUMA EFEKTS EMOCIONĀLĀ PUBLISKĀ RUNĀ EFFECT OF PROMINENCE IN EMOTIONAL PUBLIC SPEECH

Atslēgvārdi: publiskā runa, emocionāla runa, publiskais intonācijas stils, izcēlums, intonācijas kontūra, toņa grupa, nukleārais tonis.

Keywords: public speech, emotional speech, public style of intonation, prominence, intonation contour, tone group, nuclear tone.

Summary

The choice of linguistic means for a public speech presentation, including its phonostylistic components, depends on a number of factors. First and foremost it is the goal of the communication as well as the specifics of the target audience. Of no lesser importance is the speaker's experience and his/her personal traits. The public style of intonation as one of the styles with appropriate style markers presupposes persuasive and emotional influence on listeners.

The article looks into a few phonostylistic characteristics of emotionally coloured excerpts from a speech/address by the Speaker of the Saeima (Parliament) of Latvia Ināra Mūrniece (2015) and those of the address by the ex-president of Latvia Valdis Zatlers when he was announcing his decision to instigate the dissolution of the Parliament (2011). The form characteristics of both public speeches is reading a prepared, formal text. One of the foci of attention of the present auditive analysis is the segmentation of speech and the role of pauses in suggesting different shades of emotionality. The other is the use of nuclear tones, particularly of a high/mid falling tone in the final and non-final tone units to create the effect of prominence with varying degrees of emotionality.

The results of the analysis show that alongside the provided information, the very manner of presenting a public speech is of the utmost importance when it concerns the perception of the speech as expressive and emotional. The segmentation of the flow of speech in the selected examples on many occasions coincides with the borders of grammatical constructions, thus providing a logical, easily perceptible structure. A more often occurrence of pauses of different length suggests the speaker's emotionality either due to the needs of highlighting certain facts, or personal feelings. The most productive nuclear tone in achieving the impression of prominence in both final and non-final tone units, as well as revealing the speaker's emotions, is a relatively high falling tone. Other suprasegmental features that contribute to the effect include phrase stress, variations of the pitch, volume, tempo of speech, rhythm and voice timbre.

Open to question is whether and to what extent the intonation contour is considered specifically to create the desired effect of emotionality.

Avoti un literatūra

Āboltiņa 2015 – Āboltiņa, Solvita. *I. Mūrnieces runa.* [sk. 2016. g. 25. sept.]. Pieejams: apollo.tvnet.lv/zinas/aboltina-murnieces-runa-18-novembri-sa

Brēde 2013 – Brēde, Maija. Characteristics of the Publicistic Style of Intonation in English and Latvian. *Baltic Journal of English Language, Literature and Culture:* Vol. 3. Riga : Faculty of Humanities, UL, 2013, pg. 4–19.

- Brēde 2016 – Brēde, Maija.** Phonetic Aspect of Prominence in Public Speaking. *Contrastive and Applied Linguistics XVI*. Riga : UL, 2016, pg. 6–17.
- Cameron et al. 1999 – Cameron, Deborah; Frazer, Elizabeth; Harvey, Penelope; Rampton, Ben; Richardson, Kay.** Power/ knowledge: the politics of social science. A. Jaworsky and N. Coupland (eds.) *The Discourse Reader*. London and New York : Routledge, 1999, pg. 141–157.
- Ceplītis 1977 – Ceplītis, Laimdots.** *Intonācija lektora runā*. Rīga : Latvijas PSR Zinību biedrība, 1968.
- Chilton, Schäffner 2000 – Chilton, Paul; Schäffner, Christina.** Discourse and politics. T. A. Van Dijk (ed.) *Discourse as Social Interaction*. London, Thousand Oaks, New Delhi : SAGE Publications, 2000, pg. 206–230.
- Džozefs 2006 – Džozefs, Džons.** *Valoda un politika*. Rīga : Zinātne, 2006.
- Gūtmanis 2011 – Gūtmanis, Armands.** Kāda ir Valda Zatlera publisko runu virzība? No „es kā valsts prezidents” līdz „mēs, politiķi”. *Kapitāls*, Nr 165, 2011, 145.–147. lpp.
- Kreidler 1990 – Kreidler, Charles.** *The Pronunciation of English*. Cambridge USA : Basil Blackwell, 1990.
- Mūrniece 2015 – Mūrniece, Ināra.** *Uzruna Saeimas svinīgajā sēdē 18. novembrī, 2015*. [sk. 2016. g. 20. sept.]. Pieejams: <http://www.youtube.com/watch?v=8cbLKz4XO9A>
- Valodas policija 2016 – Valodas policija** [sk. 2016. g. 30. sept.]. Pieejams: www.skrivanek.lv/lv/jaunumi/zinas/valodas-policija-prezente
- Van Dijk 2000 – Van Dijk, Teun.** Discourse as Interaction in Society. T. Van Dijk (ed.) *Discourse as Social Interaction*. London, Thousand Oaks, New Delhi : SAGE Publications. 2000, pg. 1–37.
- Zatlers 2011 – Zatlers, Valdis.** *Valsts prezidenta Valda Zatlera uzruna Latvijas tautai 28. 05. 2011* [sk. 2011. g. 20. aug.]. Pieejams: <http://www.youtube.com>
- Соколова et. al. 1991 – Соколова, Марина; Гинтовт, Ксения; Тихонова, Ирина; Тихонова, Раиса.** *English Phonetics*. Москва : Высшая школа, 1991.

Brigita BUŠMANE (LU Latviešu valodas institūts)

**VĀRDI *klucis*, *klimpa* UN TO VARIANTI LATVIEŠU VALODĀ
ĒDIENU LEKSIKĀ¹**

**THE WORDS *klucis*, *klimpa* AND THEIR VARIANTS
IN LATVIAN FOOD VOCABULARY**

Atslēgvārdi: senie rakstu avoti, izlokšņu leksika, ģermānismi, semantika, izplatība.

Keywords: sub-dialectal vocabulary, ancient written sources, Germanisms, semantics, distribution.

Summary

In Latvian nourishment, dumplings are a kind of food bearing many names in regional sub-dialects, most of them borrowed ones.

In this article, basing on written sources of different antiquity and on notations of linguistic and ethnographic material, the author examines the use of the names *kluči*, *klimpas* and their variants as well as their distribution in Latvian.

The name of dumplings, *kluči*, has been fixed in dictionaries of the 18th century, since the 19th century – also the name *klimpa*. According to sub-dialectal notations, the name *kluči* is spread mainly in Northwestern Vidzeme, less frequently it is present in Southern Vidzeme. In linguistic literature there are references to Germanic origin of the word *klucis* ‘(wooden) block’ (LEV I, 406–407). The infix of the consonant -k- featured in the word *klučki* (fixed eastwards from the area of the word *kluči*) has supposedly occurred under influence of Russian (cf. Russ. *клёцки*).

The word *klimpa*, also borrowed from Germanic languages – cf. Baltic German *klumpe* (O. L. Gm. *Klumpe*), *klimpe*, Gm. *Klumpen* (LEV I, 405) – and taken its root in Latvian in the 19th century, currently is a word of Standard Latvian; it is spread in Vidzeme, less frequently attested in Eastern Zemgale. Under the influence of Standard Latvian it is used in Western Latvia as well.

Comparing the distribution of the beforementioned names for dumplings of Germanic origin as well as that of the synonyms, the Germanism *kīlkens* and the Slavism *клёцки*, the author concludes that the borrowed names for dumplings form the widest areas in regional sub-dialects of Latvian, namely, the words *kluči*, *klučkas* and *klimpas* are widespread in Eastern Latvia while *kīlkni* – in Kurzeme and Western Zemgale, thus marking a contact zone between European West and East in Latvia.

Avoti un literatūra

ALV – *Angļu-latviešu vārdnīca*. Rīga : Latvijas Valsts izdevniecība, 1957.

Apv. – Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūta izlokšņu leksikas kartotēka.

Āriņa 1936 – Āriņa, Marija. *Vegetārā virtuve*. Lietderīgi padomi un praktiski aizrādījumi veģetāro ēdienu pagatavošanā un galda klāšanā. Rīga : A. Raņķa izdevniecība, [1936].

¹ Raksts izstrādāts Valsts pētījumu programmas *Letonika – Latvijas vēsture, valodas, kultūra, vērtības* projektā „Latviešu valodas pētījumi 21. gadsimta zinātnes kontekstā”.

- Bušmane 2015a – Bušmane, Brīgita.** Leksēma *parpalas* latviešu valodā. *Valoda – 2015. Valoda dažādu kultūru kontekstā*. Zinātnisko rakstu krājums, XXV. Daugavpils : Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2015, 11.–17. lpp.
- Bušmane 2015b – Bušmane, Brīgita.** Germānisms *kīlkuns* latviešu valodā. *Vārds un tā pētīšanas aspekti* : rakstu krājums, 19. Liepāja : LiePA, 2015, 14.–22. lpp.
- Bušmane 2016 – Bušmane, Brīgita.** Slavic Loanwords in the Terms for Dumplings in Latvian. *Acta Baltico-Slavica*, 40. Warszawa, 2016, 38.–59. lpp. Pieejams: <https://ispan.waw.pl/journals/index.php/abs/article/view/abs.2016.004/2482>
- Duden 2011 – Duden.** *Deutsches Universalwörterbuch*, 7. Auflage. Mannheim. Zürich : Dudenverlag, 2011.
- E – Latvijas Universitātes Latvijas vēstures institūta Etnogrāfisko materiālu krātuves materiāli.**
- EH – Endzelīns, Jānis; Hauzenberga, Edīte.** *Papildinājumi un labojumi K. Mīlenbaha Latviešu valodas vārdnīcai*. 1.–2. sēj. Rīga, 1934–1946.
- ĒIV – Kagaine, Elga; Raģe, Silvija.** *Ērgēmes izloksnes vārdnīca*. 1.–3. sēj. Rīga : Zinātne, 1977–1983.
- Endzelīns 1961 – Endzelīns, Jānis.** *Latvijas PSR vietvārdi*. I daļa, 2. sējums. Rīga : Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas izdevniecība, 1961.
- Etn.** – *Etnogrāfiskas ziņas par latviešiem*. I–IV. „Dienas Lapas” pielikums. Rīga, 1891–1894.
- FBR – Filologu biedrības raksti.** 1.–20. sēj. Rīga, 1921–1940.
- Feldmane 1934 – Feldmane, Marija.** *Jaunā virtuve*. Rīga : Valters un Rapa, 1934.
- Gauja 1935** – kalendārs „Gauja”, 1935.
- Kagaine 1992 – Kagaine, Elga.** *Semantiskie dialektismi Ziemeļrietumvidzemes izloksnēs*. Rīga : Zinātne, 1992.
- KLV I – Krievu-latviešu vārdnīca.** I. Rīga : Latvijas Valsts izdevniecība, 1959.
- Krastiņa 1963 – Krastiņa, Anna.** *Zemnieku uzturs Vidzemē*. 19. gs. otrā puse – 20. gs. *Arheoloģija un etnogrāfija*, V. Rīga : Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas izdevniecība, 1963, 229.–247. lpp.
- Lange 1773 – Lange, Jākobs.** *Lettisch-deutscher Theil des vollständigen Lettischen Lexici*. Ober-Pahlen, 1773.
- LEV – Karulis, Konstantīns.** *Latviešu etimoloģijas vārdnīca*. 1.–2. sēj. Rīga : Avots, 1992.
- LFK – Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūta Latviešu folkloras krātuves materiāli.**
- Liepa 1934 – Liepa, Emīlija.** *Pavāru grāmata*. 3. iesp. Rīga : J. Rozes izd., 1934.
- LKV – Latviešu konversācijas vārdnīca.** 1.–21. sēj. Rīga : A. Gulbis, 1927–1940.
- LLVV – Latviešu literārās valodas vārdnīca.** 1.–8. sēj. Rīga : Zinātne, 1972–1996.
- Lpg 1851 – Latviska pavāru grāmata.** Jelgavā pie J. F. Steffenhagen un dēla, 1851.
- Lpg 1863 – Latviska pavāru grāmata.** 2. driķķe Jelgavā pie J. F. Steffenhagen un dēla, 1863.
- Lpg 1872 – Latviska pavāru grāmata.** 3. driķķe Jelgavā pie J. F. Steffenhagen un dēla, 1872.
- LPI – Liepājas Universitātes (bij. Liepājas Pedagoģijas institūta) studentu dialektoloģijas prakses un diplomdarbu materiāli 20. gadsimta 70.–90. gados.**
- LT – Latviešu tautas ticējumi.** I. Sakrājis un sakārtojis prof. P. Šmits. Rīga : Latviešu folkloras krātuve, 1940.
- LU – Latvijas Universitātes Filoloģijas fakultātes studentu kursadarbu un diplomdarbu materiāli.**

- LVDA 1999** – *Latviešu valodas dialektu atlants. Leksika.* B. Bušmane, B. Laumane, A. Stafecka u. c. Rīga : Zinātne, 1999.
- LVM** – Latvijas Nacionālā vēstures muzeja Etnogrāfijas nodaļas arhīva bij. Pieminekļu valdes materiāli.
- LVV 2006** – *Latviešu valodas vārdnīca.* Rīga : Avots, 2006.
- Mag.** – *Das Magazin*, herausgegeben von der Lettisch-literarischen Gesellschaft. Bd. 1–20. Mitau 1828–1913; Bd. 21. Riga, 1936.
- ME** – **Mīlenbahs, Kārlis.** *Latviešu valodas vārdnīca.* Redīgējis, papildinājis un turpinājis J. Endzelīns. I–IV. Rīga : Kultūras fonds, 1923–1932.
- Mellina 1903** – **Mellina, Melanija.** *Lauksaimnieču pavāru grāmata ar pamācību par dažādu godību sarīkošanu pēc lauku vajadzībām un apstākļiem.* Smiltene, Rīga : G. Šēnfelda grāmatu un nošu drukātava, [1903].
- Saulītis 1963** – **Saulītis, Bruno.** *Līdz pēdējai taisnei.* Rīga : Latvijas Valsts izdevniecība, 1963.
- Sehwers 1918** – **Sehwers, Johann.** *Die deutschen Lehnwörter im Lettischen.* Zürich : Berichthaus, 1918.
- Stender 1789** – **Stender, Gothard Friedrich.** *Lettisches Lexicon In zween Theilen abgefasset, und den Liebhabern der lettischen Literatur gewidmet.* Mitau, 1789.
- Ulmann 1872** – **Ulmann, Carl Christian.** *Lettisches Wörterbuch. Erster Theil. Lettisch-deutsches Wörterbuch.* Riga, 1872.
- Vellere 1904** – **Vellere, Marija.** *Pavāru grāmata lauksaimniecēm.* Rīga : A. Lācis, 1904.
- Vīksne 1933** – **Vīksne, Irma.** *Zījas par sunākstiešu ēdieniem. Filoloģijas materiāli.* Rīga : Ramave, 1933.
- VIV 2000** – **Ādamsons, Eduards; Kagaine, Elga.** *Vainižu izloksnes vārdnīca.* 1.–2. sēj. Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2000.
- VLV 1954** – *Vācu-latviešu vārdnīca.* Rīga : Latvijas Valsts izdevniecība, 1984.
- Zāle 1877** – **Zāle, M.** *Mājturība jeb derīgi padomi saimniecēm kukņās, pagrabos, klētīs un stallos.* Jelgava : Zīslaka drukātava, 1877.

Ilze CĪRULE (Rīgas Stradiņa universitāte)

TIESU RUNAS KOMPOZĪCIJAS LINGVISTISKAIS ASPEKTS LINGUISTIC ASPECT OF JUDICIAL SPEECH COMPOSITION

Atslēgvārdi: tiesu runa, aizstāvības runa, tiesu runas kompozīcija, lingvistiskais aspeks.

Keywords: judicial speech, defense speech, judicial speech composition, linguistic aspect.

Summary

The article deals with the defense lawyer's speech composition's linguistic aspect at a criminal trial, not going specifically into the laws and norms of the Code, the regulations of the Cabinet of Ministers and procedural matters.

Judicial speech in theoretical literature, including the defense lawyer's speech, observing its composition characteristics, arguments, ethics and choice of language means, is usually treated as a form of public speech.

The linguistic aspect of judicial speech composition is important for both theoretical and purely practical field. Speech composition and choice of language means involves the selection of arguments and consequently the efficiency is reached upon the involved.

Court practice shows that in today's defense speeches there is almost one hundred percent compliance with the linguistic aspect of judicial speech composition; skills and abilities to use language tools facilitate legal work both in written and oral communication process at court proceedings and representing the interests of the client.

Literatūra

Brēms 1935 – Brēms, Gerhards. Lieta par J. Bungas apvainošanu komunistiskā darbībā. *Latvijas advokāti*. Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 1638. f., 27. l., 10. lpp.

Grūtups 2013 – Grūtups, Andris. *Krievijai netraucēs ne eiro, ne lats, ja tā izdomās uz šejieni sūtīt Pleskavas divīziju*, 2013. Pieejams: <http://nra.lv/latvija/96343-grutups-krievijai-netrauces-ne-eiro-ne-lats-ja-ta-izdomas-uz-sejieni-sutit-pleskavas-diviziju.htm>

Kaminska 2002 – Kaminska, Guna. *Tiesu runas problēmas*. Rīga : Tiesu nama aģentūra, 2002.

Laivīš 2009 – Laivīš, Jurijs. Runa nav publicēta. Pieejama zvērināta advokāta arhīvā

Markevičs 1997 – Markevičs, Andris. Aizstāvības runa Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātā 1997. gada 28. februārī. *Kriminālā un Administratīvā Justīcija*, Nr. 1, 1997.

Novackis 1939 – Novackis, Aleksandrs. Lieta par slepkavībā apvainoto Leonoru Kudiņš. *Latvijas advokāti*. Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 1636. f., 677. l., 15. lpp.

Osipova 2011 – Osipova, Sanita. Valsts valoda kā konstitucionāla vērtība. *Jurista Vārds*, Nr. 42 (689), 2011, 18. okt. Pieejams: www.juristavards.lv

Андреевский 1903 – Андреевский, Сергей. *Об уголовной защите*. Pieejams: http://dugward.ru/library/andreevskiy_s_a/andreevskiy_ob_ugolovnoy_zachite.html

Анисимова 2004 – Анисимова, Татьяна. *Современная деловая риторика* : учебное пособие. Т. В. Анисимова, Е. Г. Гимпельсон. Москва : Московский психолого-социальный институт, Воронеж : НПО МОДЭК, 2004.

- Ария 2010 – Ария, Семен.** Жизнь адвоката. Pieejams: http://www.americanbar.org/content/dam/aba/directories/roli/russia/russia_s_arya_advocates_way_2010_ru.authcheckdam.pdf
- Еникеев 2003 – Еникеев, Марат.** Юридическая психология. Москва : Издательство НОРМА, 2003.
- Ивакина 2007 – Ивакина, Надежда.** Основы судебного красноречия (риторика для юристов). Учебное пособие 2-е издание. Москва : Юристъ, 2007. Pieejams arī: http://royallib.com/read/ivakina_nadegda/osnovi_sudebnogo_krasnorechiya_ritorika_dlya_yuristov_uchebnoe_posobie_2_e_izdanie.html#0
- Царев 1983 – Царев, Игорь.** Структура и стиль судебной речи прокурора. Социалистическая законность, № 4, 1983.
- Шифман 1948 – Шифман, Михаил.** Некоторые вопросы защитительной речи. Защита по уголовным делам. Москва, 1948.

Anna FRĪDENBERGA (LU Latviešu valodas institūts)

**DAŽI DARINĀJUMI AR KOMPONENTU *-galv-*
16.–17. GADSIMTA TEKSTOS**

**SOME WORD-FORMATIVES WITH THE COMPONENT *-galv-*
IN THE TEXTS OF THE 16TH–17TH CENTURIES**

Atslēgvārdi: vārddarināšana, valodas vēsture, senie rakstu avoti, semantika, salikteņi, atvasinājumi.

Keywords: word-formation, language history, ancient written sources, semantics, compounds, derivatives.

Summary

In Latvian texts of the 17th century word-formatives are often used, one component of them is *-galv-* (from the word *galva* ‘head’). Such formatives are characteristic in the works of Georg Mancelius – both compounds and derivatives. A characteristic word-formation pattern are the so called bahuvrihi compound person names – *patgalvis*, *trakgalvis*, besides derivational compound quality names are formed – *patgalvība*, *trakgalvība*, as well as adjectives with the second component *-galvīgs* – *pārgalvīgs*, *patgalvīgs*. Such word-formation nests are common also in other languages – German, Lithuanian etc. It is possible that G. Mancelius used a corresponding pattern in German as a model for these formatives. Semantics of these formatives differs from the one known in our days, and it is not so easy to establish the exact meaning. Nevertheless, such pattern was already known in Latvian before, in spoken language. But such formatives are not found in the sources of the 16th century. Both in the sources of the 16th century and the 17th century, a derivative *galvenieks* (or *galvinieks*) is often used – it has two meanings in early Latvian texts.

There are also different formatives (compounds, derivatives, word groups) with *-galv-* in the 17th century dictionaries by G. Mancelius, Ch. Fürecker and G. Elger, requiring further research. Some of the words – *patgalvis*, *patgalvība* etc. – are already included in the Historical Dictionary of Latvian (16th–17th centuries).

Avoti

Dres1682_SBМ – Dressell, Georgius. *Swähta Bährno=Mahziba*, 1682. Pieejams: <http://www.korpuss.lv/senie/>

Elg1683_DLPL – Elger, Georgius. *Dictionarium Polono-Latino-Lottauicum: Opus Posthumum*. In gratiam Studiosae Iuuentutis. In lucem datum. Vilnae : Typis Academicis Soc. IESU, 1683.

EvEp1587 – *Euangelia vnd Episteln*, 1587. Pieejams: <http://www.korpuss.lv/senie/>

EvEp1615 – *Euangelia vnd Episteln*, 1615. Pieejams: <http://www.korpuss.lv/senie/>

Fuer1650_70_1ms – Fürecker, Christopher. *Lettisches un Teutsches Wörterbuch*, 1650. Pieejams: <http://www.korpuss.lv/senie/>

Fuer1650_70_2ms – Fürecker, Christopher. *Lettisches un Teutsches Wörterbuch*, 1650. Pieejams: <http://www.korpuss.lv/senie/>

JT1685 – *Tas Jauns Testaments*, 1685. Pieejams: <http://www.korpuss.lv/senie/>

LS1625 – *Linaudēju šrāga*, 1625. Pieejams: <http://www.korpuss.lv/senie/>

Luther 1545 – Luther, Martin. *Biblia: das ist: die gantze heilige Schrifft: Deudsche Auffs new zugericht*. Wittemberg, 1545. Pieejams: <http://lutherbibel.net/>

- Manc1631_Syr** – Mancelius, Georgius. *Das Haus=, Zucht= vnd Lehrbuch Jesu Syrachs*, 1631. Pieejams: <http://www.korpuss.lv/senie/>
- Manc1637_Sal** – Mancelius, Georgius. *Die Sprüche Salomonis*, 1637. Pieejams: <http://www.korpuss.lv/senie/>
- Manc1638_L** – Mancelius, Georgius. *Lettus das ist Wortbuch Sampt angehengtem täglichem Gebrauch der Lettischen Sprache*, 1638. Pieejams: <http://www.korpuss.lv/senie/>
- Manc1638_PhL** – Mancelius, Georgius. *Phraseologia Lettica*, 1638. Pieejams: <http://www.korpuss.lv/senie/>
- Manc1654_LP1** – Mancelius, Georgius. *Lang=gewünschte Lettische Postill I*, 1654. Pieejams: <http://www.korpuss.lv/senie/>
- Manc1654_LP2** – Mancelius, Georgius. *Lang=gewünschte Lettische Postill II*, 1654. Pieejams: <http://www.korpuss.lv/senie/>
- Manc1654_LP3** – Mancelius, Georgius. *Lettische Lang=gewünschte Postill III*, 1654. Pieejams: <http://www.korpuss.lv/senie/>
- VLH1685_Cat** – *Lettisches Hand=buch. Der kleine Catechismus*, 1685. Pieejams: <http://www.korpuss.lv/senie/>
- VLH1685_Sal** – *Lettisches Hand=buch. Die Sprüche Salomonis*, 1685. Pieejams: <http://www.korpuss.lv/senie/>

Literatūra

- Ahero 1955** – Ahero, Antonija. Galvenie salikto īpašības vārdu veidi mūsdienu latviešu valodā. *LPSR ZA Valodas un literatūras institūta raksti*, V. Rīga : LPSR ZA izdevniecība, 1955, 37.–85. lpp.
- Draviņš 1992** – Draviņš, Kārlis. Dažas piezīmes par salikteņiem latviešu valodā. *Valodas jautājumi* : rakstu krājums V. Rūķes-Draviņas sakārtojumā un redakcijā. Rīga : Avots; ALA un PBLA Kultūras fonds, 1992, 73.–91. lpp.
- Elksnīte 2011** – Elksnīte, Gita. *Nominālās vārdkopas Georga Manceļa tekstos* : promocijas darbs. Liepāja : Liepājas Universitāte, 2011.
- Endzelīns 1948** – Endzelīns, Jānis. *Baltu valodu skaņas un formas*. Rīga : Latvijas Valsts izdevniecība, 1948.
- Endzelīns 1951** – Endzelīns, Jānis. *Latviešu valodas gramatika*. Rīga : Latvijas Valsts izdevniecība, 1951.
- EH** – Endzelīns, Jānis; Hauzenberga, Edīte. *Papildinājumi un labojumi K. Mülenbacha Latviešu valodas vārdnīcai*. 1.–2. sēj. Rīga, 1934–1946.
- Kalme, Smiltniece 2001** – Kalme, Vilma; Smiltniece, Gunta. *Latviešu literārās valodas vārddarināšana un morfoloģija*. Liepāja : LiePA, 2001.
- Karulis 2001** – Karulis, Konstantīns. *Latviešu etimoloģijas vārdnīca*. Rīga : Avots, 2001.
- LFV 2000** – Laua, Alise; Ezeriņa, Aija; Veinberga, Silvija. *Latviešu frazeoloģijas vārdnīca*. Rīga : Avots, 2000.
- LLVV-e** – *Latviešu literārās valodas vārdnīca*. 1.–8. sēj. Rīga : Zinātne, 1972–1996. Pieejams: www.tezaurs.lv/lvv
- LVG 2013** – *Latviešu valodas gramatika*. Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2013.
- LVVV-e** – Andronova, Everita; Frīdenberga, Anna; Siliņa-Piņķe, Renāte; Trumpa, Anta; Vanags, Pēteris. *Latviešu valodas vēsturiskā vārdnīca (16.–17. gadsimts)*. Pieejams: www.tezaurs.lv/lvvv
- ME** – Milenbahs, Kārlis. *Latviešu valodas vārdnīca*. I–IV. Rediģējis, papildinājis, turpinājis J. Endzelīns. Rīga : Izglītības ministrija, 1923–1932.

- Mīlenbahs 2009 – Mīlenbahs, Kārlis.** Druskas par latviešu kompozītiem. *Darbu izlase divos sējumos*. 1. sēj. Rīga : LU Latviešu valodas institūts, [1892] 2009, 104.–106. lpp.
- MLLVG 1959 – Mūsdienē latviešu literārās valodas gramatika.** 1. sēj. *Fonētika un morfoloģija*. Atb. red. E. Sokols. Rīga : Latvijas PSR ZA izdevniecība, 1959.
- Skujiņa 2006 – Skujiņa, Valentīna.** *Salikteņi G. Manceļa vārdnīcā „Lettus” un krājumā „Phraseologica Lettica”*. Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2006.
- Soida 2009 – Soida, Emīlija.** *Vārddarināšana*. Rīga : Latvijas Universitāte, 2009.
- Stenders 1783 – Stenders, Gothards Frīdrihs.** *Latviešu gramatika*, 1783. Rīga : LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts, 2015.
- Trumpa 2015 – Trumpa, Anta.** Atsevišķi atvasinājumi ar *ne-* un *to* semantika latviešu valodas senajos tekstos. *Vārds un tā pētīšanas aspekti* : rakstu krājums, 19 (1). Liepāja : LiePA, 2015, 189.–199. lpp.
- VPSV 2007 – Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca.** Rīga : Valsts valodas aģentūra, 2007.

Agita KAZAKEVIČA (LU Latviešu valodas institūts)

**NELOKĀMIE DIVDABJI
SEKUNDĀRI PREDIKATĪVĀ FUNKCIJĀ²**
**INDECLINABLE PARTICIPLES
IN THE SECONDARY PREDICATIVE FUNCTION**

Atslēgvārdi: nelokāmais divdabis, absolūtais datīvs, divdabja teiciens, sekundāri predikatīva funkcija, sekundāri predikatīvs komponents.

Keywords: indeclinable participle, dative absolute construction, participial clause, secondary predicative function, secondary predicative component.

Summary

The article describes indeclinable participles, particularly the indeclinable participle ending in *-ot* (*-ies*), which, according to the opinion of linguists as well as the researches of the author, prevails in the texts of today, especially in the texts of mass media (Lokmane 2006, 97; LVG 2013, 586; Ruža 2010, 63; Vogina 2013, 117; Kazakeviča 2011, 158). The wide use of the indeclinable participle in the language of Amercian Latvians has been also noted as early as 1981 by Aleksis Kalniņš, the editor of the Chicago Latvian Language Society's edition "Vēstis".

The paper also describes the dative absolute construction and its main difference from the participial clause.

Exploring the text material the following meanings of the participial clauses with *-ot* have been found: manner, time, condition, precondition, purpose and multiple meanings simultaneously.

Like the semi-declinable participle and the other indeclinable participles also the indeclinable participle ending in *-am* is usable as a secondary predicative component.

The research on the participles confirms them to be the most common secondary predicative components expressed by a form of a verb. Also, it concludes that for the expression of an additional action in the texts of today participial clauses are used more commonly.

Although their main meaning is an accompanying action, there are many other options to express the circumstances (most of all manner, time, reason and condition) of an action with participles, particularly indeclinable and semi-declinable ones.

Avoti

Ābele 2010 – Ābele, Inga. *Kamenes un skudras*. Rīga : Dienas Grāmata, 2010.

Bankovskis 2014 – Bankovskis, Pauls. *18*. Rīga : Dienas Grāmata, 2014.

Bērziņš 2015 – Bērziņš, Māris. *Svina garša*. Rīga : Dienas Grāmata, 2015.

Cepīte, Zvīrgzdiņš 2015 – Cepīte, Inguna; Zvīrgzdiņš, Juris. *No Rīgas līdz Rīgai. Tobiass un Tama lielajā Eiropas bibliotēku ceļojumā*. Rīga : Pētergailis, 2015.

Gaile 2016 – Gaile, Inga. *Stikli*. Rīga : Dienas Grāmata, 2016.

Ikstena 2015 – Ikstena, Nora. *Mātes piens*. Rīga : Dienas Grāmata, 2015.

Ir – žurnāls Ir.

KDi – Kultūras Diena un Izklaide, laikraksta „Diena” pielikums.

² Raksts izstrādāts Valsts pētījumu programmas *Letonika – Latvijas vēsture, valodas, kultūra, vērtības* projektā „Latviešu valodas pētījumi 21. gadsimta zinātnes kontekstā”.

LVK 2013 – *Līdzsvarots mūsdieni latviešu valodas tekstu korpuss* (versija – LVK 2013).

miljons-2.0m – *Līdzsvarots mūsdieni latviešu valodas tekstu korpuss* (versija – miljons-2.0m).

Repše 2012 – Repše, Gundega. *Rakstnieku pavārgrāmata*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2012.

Repše 2016 – Repše, Gundega. *Bogene*. Rīga : Dienas Grāmata, 2016.

Rokpelnis 2012 – Rokpelnis, Jānis. *Rīgas iestaigāšana*. Rīga : Mansards, 2012.

Ruka 2013 – Ruka, Elvita. *Izdzīvo. Piedzīvo. Lido*. Rīga : Mansards, 2013.

satori.lv – interneta žurnāls.

Zālīte 2013 – Zālīte, Māra. *Pieci pirksti*. Rīga : Mansards, 2013.

Zigmonte 2014 – Zigmonte, Dagnija. *Pavedieni*. Rīga : Lauku Avīze, 2014.

Literatūra

Crystal 2008 – Crystal, David. *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*. 6th ed. UK : Blackwell Publishing, 2008.

Kalnača, Lokmane 2014 – Kalnača, Andra; Lokmane, Ilze. *Syntactic properties of indeclinable participles in Latvian*. Referāts 47. *Societas Linguistica Europea* kongresā Adama Mickeviča Universitātē Poznañā, Polijā, 2014. gada 11.–14. septembrī. Kopsavilkums pieejams: http://www.sle2014.eu/downloads/SLE2014BookofAbstracts_FINAL_2.pdf

Kalniņš 1981 – Kalniņš, Aleksis. Divdabji ar *-dams* (-*a*), *-damies* (-*ās*), *-ot* (-*ies*), *-ām* (-*āmies*). *Vēstis: mēnešraksts latviešu valodai*. 4. burtnīca. Čikāga : Čikāgas latviešu valodas pulciņš, 1981, 27.–30. lpp.

Kazakeviča 2011 – Kazakeviča, Agita. Divdabja teiciena lietojuma tendences mūsdieni latviešu valodā. *Vārds un tā pētīšanas aspekti* : rakstu krājums, 15 (1). Liepāja : LiePA, 2011, 158.–162. lpp.

Lokmane 2006 – Lokmane, Ilze. Divdabju semantika un sintaktiskās funkcijas plašsaziņas līdzekļos. *Letonikas pirmais kongress. Valodniecības raksti*. Rīga : LZA, 2006, 223.–229. lpp.

Lokmane 2012 – Lokmane, Ilze. Saitiņas primārajā un sekundārajā predikācijā. Andra Kalnača, Ilze Lokmane (sast. un red). *Valoda: nozīme un forma 2. Gramatizēšanās un leksikalizēšanās latviešu valodas sistēmā*. Rīga : LU Akadēmiskais apgāds, 2012, 32.–38. lpp.

LVG 2013 – *Latviešu valodas gramatika*. D. Nītiņa, J. Grigorjevs (red.). Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2013, 585.–592.; 710.–768. lpp.

Matthews 1997 – Matthews, Peter Hugoe. *The Concise Oxford Dictionary of Linguistics*. Oxford, New York : Oxford University Press, 1997.

MLLVG I 1959 – *Mūsdieni latviešu literārās valodas gramatika*. I d. Fonētika un morfoloģija. Rīga : LPSR Zinātņu akadēmijas izdevniecība, 1959, 661.–662. lpp.

MLLVG II 1962 – *Mūsdieni latviešu literārās valodas gramatika*. II d. Sintakse. Rīga : LPSR Zinātņu akadēmijas izdevniecība, 1962, 372., 373., 373.–377., 413.–439. lpp.

Pokrotniece 2005 – Pokrotniece, Kornēlija. Latviešu valodas nelokāmo divdabju liktenis. *Linguistica Lettica*, 14. laid., Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2005, 16.–44. lpp.

Ruža 2010 – Ruža, Veronika. Daļēji lokāmā divdabja un nelokāmo divdabju funkcionēšana preses valodā. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi* : populārzinātnisks rakstu krājums, 5. Rīga : Latviešu valodas aģentūra, 2010, 58.–64. lpp.

Vogina 2013 – Vogina, Līga. Savrupinājumu lietojums mūsdienu publicistikā. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi* : populārzinātnisks rakstu krājums, 8. Rīga : Latviešu valodas aģentūra, 2013, 111.–122. lpp.

Sintija KAUKİTE (LU Latviešu valodas institūts)

**ZĪME VĀRDA VIETĀ
SIGN INSTEAD OF WORD**

Atslēgvārdi: runa, rakstība, emocījzīme, interpunkcijas zīme, internets, preses izdevums, stilistiskā funkcija.

Keywords: speech, writing, emoticon, punctuation mark, internet, magazine, stylistic function.

Summary

Language has two forms of expression – speech and writing. Writing is the reflection of spoken language. In order to accurately reproduce spoken language in written texts, people use different graphical approaches, e. g. punctuation marks, emoticons. They help to express emotions and attitude, replace facial expressions, and gesticulation. The internet joins written and spoken language. To express emotions and attitude on the internet, people can use emoticons, punctuation marks, capital letters, graphic emphasis, etc.

The term ‘punctuation’ has two meanings: 1) punctuation marks used in written text to separate grammatical and notional text units, 2) usage of punctuation marks. There are four functions of punctuation in written language: grammatical, intonative, semantic and stylistic. The aim of this article is to reflect the usage of punctuation marks in the stylistic function. The author paid attention to the stylistic usage of full-stops, exclamation marks, interrogation marks and inverted commas in mass media texts – internet portals and magazines.

We live in the world of signs. We use them for communication orally and in written form to express our feelings, etc. Therefore it is important to explore the usage of emoticons in mass media texts. Emoticons are based on punctuation marks, numbers and letters. These graphic signs are usually placed at the end of the sentence after the last punctuation mark. Mostly the emoticons used in internet portals are based on parentheses and a colon or a semicolon (:), ;(), and on a colon and the capital letter D (:D). In magazines they are sometimes used in the text of an interview or in an advertisement.

Avoti

- Dienas Ēdiens, 27. 08. 2014.
- Ievas Veselība, 02. 01. 2015.
- Ilustrētā Junioriem, 12. 2013.
ir, 15.–21. 01. 2015.
- Kas Jauns, 20.–26. 01. 2015.
- OK!, 01./02. 2015.
- Shape, 03. 2015.
- Una, 03. 2015.
- Vakara Ziņas, 13. 03. 2015.

Interneta avoti

- apollo.tvnet.lv** – Foto: Iela Rīgā ar, iespējams, vislielāko bedru skaitu pasaule [sk. 2016. g. 3. nov.]. Pieejams: <http://apollo.tvnet.lv/zinas/foto-iela-riga-ar-iespejams-vislielako-bedru-skaitu-pasaule/776773>
- apollo.tvnet.lv** – Ušakovam sliktas ziņas rīdziniekiem [sk. 2016. g. 3. nov.]. Pieejams: <http://apollo.tvnet.lv/zinas/usakovam-sliktas-zinas-ridziniekiem/776933>
- apollo.tvnet.lv** – SKT Krimas situāciju atzīst par karu [sk. 2016. g. 16. nov.]. Pieejams: http://apollo.tvnet.lv/zinas/skt-krimas-situaciju-atzist-par-karu/778156?utm_source=inbox&utm_campaign=news&utm_medium=newsbox
- jauns.lv** – Atbildību par „Maxima” siju stiprinājuma skrūvēm neviens neuznemas. VIDEO [sk. 2013. g. 28. nov.]. Pieejams: <http://jauns.lv/raksts/zinas/101609-atbildibu-par-maxima-siju-stiprinajuma-skruvem-neviens-neuznemas-video>
- jauns.lv** – Ar Dināras Rudānes uzvaru sākusies „Izklausies redzēts” 3. seansa. FOTO [sk. 2016. g. 25. sept.]. Pieejams: <http://jauns.lv/raksts/izklaide/14747-ar-dinaras-rudanas-uzvaru-sakusies-izklausies-redzets-3-sezona-foto>
- jauns.lv** – Aurēlija Anužīte jau sešu bērnu mamma. Piedzimuši dvīni. Apsveicam! [sk. 2016. g. 9. nov.]. Pieejams: <http://jauns.lv/raksts/izklaide/10957-aurelija-anuzite-jauzesu-bernu-mamma-piedzimusi-dvini-apsveicam>
- jauns.lv** – Bukmeikeri prognozē, kas Latviju pārstāvēs „Eirovīzijā” [sk. 2016. g. 9. nov.]. Pieejams: <http://apollo.tvnet.lv/zinas/bukmeikeri-prognoze-kas-latviju-parstaves-eirovizija/722461>
- jauns.lv** – No Lietuvas divos autobusos aizbēguši 35 bēgli; viņi neslēpj – devušies uz Vāciju [sk. 2016. g. 9. nov.]. Pieejams: <http://jauns.lv/raksts/arzemes/10958-no-lietuvas-divos-autobusos-aizbegusi-35-begli-vini-neslepj-devusies-uz-vaciju>
- jauns.lv** – Amerikāņi par savu prezidentu ievēlējuši Donaldu Trampu. FOTO. VIDEO [sk. 2016. g. 9. nov.]. Pieejams: <http://www.jauns.lv/lv/zinas/235748/amerikani-par-savu-prezidentu-ievēlejusi-donaldu-trampu-foto-video>
- jauns.lv** – Eksperti skaidro, ko Latvijai nozīmē Trampa uzvara. [sk. 2016. g. 9. nov.]. Pieejams: <http://jauns.lv/raksts/zinas/10904-eksperti-skaidro-ko-latvijai-nozime-trampa-uzvara>
- jauns.lv** – Elgas mamma Ineta: „100 000 eiro meitas zaudējumu neatsver”. VIDEO [sk. 2016. g. 9. nov.]. Pieejams: <http://jauns.lv/raksts/zinas/10944-elgas-mamma-ineta-100-000-eiro-meitas-zaudejumu-neatsver-video>
- jauns.lv** – Rinkēvičs: Latvija ir gatava sastrādāties ar jebkuru ASV prezidentu. [sk. 2016. g. 9. nov.]. Pieejams: <http://jauns.lv/raksts/zinas/10934-rinkevics-latvija-ir-gatava-sastradaties-ar-jebkuru-asv-prezidentu>
- skaties.lv/izklaide** – Uzvara tam, kam bija jāuzvar – noslēgusies „Izklausies redzēts” trešā sezona! [sk. 2016. g. 28. nov.]. Pieejams: <https://skaties.lv/izklaide/sovi/citi-sovi/izklausies-redzets-3/uzvareja-tam-kam-bija-jauzvar-noslegusies-izklausies-redzets-tresa-sezona/>

Literatūra

- Abaravičius 2002 – Abaravičius, Juozas.** *Skyrybos stilistika*. Vilnius : Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2002.
- Andronovs, Leikuma 2008 – Andronovs, Aleksejs; Leikuma, Lidija.** Sīkās rakstu zīmes: to forma, nosaukumi un lietošana. 44. Artura Ozola dienas konference „Valodas skaņas un burti, to savstarpējās attieksmes” : referātu anotācijas un kopsavilkumi. Rīga : Latvijas Universitāte, 2008, 110. lpp.

- Beitiņa 2009** – **Beitiņa, Maigone.** *Mūsdienu latviešu literārās valodas sintakse.* Liepāja : LiePA, 2009.
- Bergmane, Blinkena 1986** – **Bergmane, Anna; Blinkena, Aina.** *Latviešu rakstības attīstība. Latviešu literārās valodas vēstures pētījumi.* Rīga : Zinātne, 1986.
- Blinkena 2009** – **Blinkena, Aina.** *Latviešu interpunkcija.* Rīga : Zvaigzne ABC, 2009.
- Ceplītis, Rozenbergs, Valdmanis 1989** – **Ceplītis, Laimdots; Rozenbergs, Jānis; Valdmanis, Jānis.** *Latviešu valodas sintakse.* Rīga : Zvaigzne, 1989.
- Chilton 2009** – **Chilton, Paul.** *Text Linguistics. English Language: Description, Variation and Context.* Basingstoke : Palgrave Macmillan, 2009.
- Crystal 2001** – **Crystal, David.** *The Cambridge Encyclopedia of Language.* Cambridge : Cambridge University Press, 2001.
- Fromkin et al. 2001** – **Fromkin, Harry; Hultin, Robert; Logan, Neil; Rodman, Victoria A.** *An Introduction to Language.* Toronto : Harcourt Canada, 2001.
- Hughes 1985** – **Hughes, John, P.** *Languages and Writing. Language: Introductory Readings.* New York : St. Martin's Press, 1985.
- Kļaviņa 1997** – **Kļaviņa, Sarma.** *Valodas daba. Ievads vispāriņgajā valodniecībā.* Lielvārde : Lielvārds, 1997.
- Kniūkšta, Lyberis 1996** – **Kniūkšta, Pranas; Lyberis, Antanas.** *Mokomasis lietuvių kalbos rašybos ir kirčiavimo žodynas.* Kaunas : Šviesa, 1996.
- Sīlis 2012** – **Sīlis, Jānis.** *Latviešu valoda kā avotvaloda un mērķvaloda valodu kontaktos un virtuālajā saziņā.* Ventspils : Ventspils Augstskola, 2012.
- Vītola 1996** – **Vītola, Inita.** *Interpunkcija kā teksta izpausmes līdzeklis. Latviešu valodas un literatūras aktualitātes :* zinātniski raksti. Atb. red. A. Vulāne. Rīga : LU, 1996.
- VPSV 2007** – *Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca.* Rīga : Valsts valodas aģentūra, 2007.
- wikipedia.org/wiki/Emoticon** – *Emoticon* [sk. 2016. g. 5. nov.]. Pieejams: <https://en.wikipedia.org/wiki/Emoticon>
- wikipedia.org/wiki/List_of_emoticons** – *List of emoticons* [sk. 2016. g. 5. nov.]. Pieejams: https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_emoticons
- Валгина 1989** – **Валгина, Нина.** *Современный русский язык: пунктуация.* Москва : Высшая школа, 1989.
- Колшанский 1974** – **Колшанский, Геннадий.** *Паралингвистика.* Москва : Наука, 1974.

Kristīne LEVĀNE-PETROVA
(LU Matemātikas un informātikas institūts)

DARĪTĀJS UN CIEŠAMĀ KĀRTA LATVIEŠU VALODĀ **THE AGENT AND THE PASSIVE VOICE IN LATVIAN**

Atslēgvārdi: ciešamā kārta, darītājs, ģenitīvs, instrumentālis, agenss.

Keywords: passive voice, agent, genitive, instrumental, agent.

Summary

In the passive voice the agent is usually suppressed, because it is unknown, unrecoverable, generally-predictable and stereotypical or not important. (Givón 2001, 125 –126) This is also the case in Latvian. But in Latvian as in other languages the agent in passive constructions is possible. According to the Latvian grammar, these constructions are classified as the passive voice constructions (Kalnača 2013, 503), but Axel Holvoet calls such constructions ‘agentive constructions’ and suggests that it is clear that an ‘agentive construction’ is not a passive (Holvoet 2001, 166–171) construction. This article analyse the agent and passive voice constructions in Latvian in the Balanced Corpus of Modern Latvian (the Corpus). The analysis is done in the Corpus as a whole, not in separate genres like fiction, journalism, etc.

The analysed data show that these constructions are common in Latvian and are used in different genres of Latvian. Not just the agent in the genitive and instrumental cases is used in such constructions in Latvian, but prepositional constructions with *no* as the agents are used, too.

Data show that almost all analyzed utterances are used in compound tense forms of the passive in Latvian. And usually an auxiliary *būt* (to be) (which together with a past passive participle forms compound tense forms of the passive and have a resultative meaning) is used. Usually past passive participles together with auxiliary forms predicates from transitive verbs. The word order in the sentence is very important – usually these collocations are situated at the end of the sentence or at the end of a part of the composite sentence.

In Latvian the active voice with the agent in the nominative case is more usual, but if the agent is known and the patient is more important, the passive voice with the suppressed agent is possible and used in Latvian.

Avots

LVK 2013 – *Līdzsvarots mūsdienī latviešu valodas tekstu korpuss*. Pieejams:
<http://www.korpuuss.lv/>

Literatūra

Ciematniece 2015 – Ciematniece, Līga. *Teikuma semantiskās un sintaktiskās struktūras attieksmes mūsdienī latviešu valodā* : promocijas darbs. Rīga : LU Baltu valodu katedra, 2015.

Geniušienė 2016 – Geniušienė, Emma. *Passive constructions in Lithuanian*. Selected works of Emma Geniušienė. John Benjamins Publishing Company, 2016.

Givón 2001 – Givón, Talmy. *Syntax*. Vol. 2. Amsterdam, Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 2011.

- Ivulāne 2015 – Ivulāne, Baiba.** *Palīgnozīmē lietotu darbības vārdu sistēma latviešu valodā* : promocijas darbs. Rīga : LU Baltu valodu katedra, 2015.
- Holvoet 2001 – Holvoet, Axel.** *Studies in the Latvian verb*. Kraków : Wydawnictwo universitetu, Jagiellońskiego, 2001.
- Kalme, Smiltneice 2001 – Kalme, Vilma; Smiltneice, Gunta.** *Latviešu literārās valodas vārddarināšana un morfoloģija*. Liepāja : LiePA, 2001.
- Kalnača 2011 – Kalnača, Andra.** Kārtas kategorija darbības vārdu sistēmā. *Vārds un tā pētišanas aspekti* : rakstu krājums, 15 (1). Liepāja : LiePA, 2011, 134.–142. lpp.
- Kalnača 2013 – Kalnača, Andra.** Darbības vārds (verbs). *Latviešu valodas gramatika*. Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2013, 456.–564. lpp.
- Levāne-Petrova 2012 – Levāne-Petrova, Kristīne.** Līdzsvarots mūsdienu latviešu valodas tekstu korpušs un tā tekstu atlases kritēriji. *Baltistica*, VIII priedas. Vilnius : Vilniaus universitetas, 2012, 89.–98. lpp.
- Levāne-Petrova 2016 – Levāne-Petrova, Kristīne.** Izteicēja funkcijā lietoti lietuviešu valodas ciešamās kārtas pagātnes un tagadnes divdabji un to atbilstmes latviešu valodā. *Valoda: nozīme un forma*, 7 : LU Humanitāro zinātņu fakultātes Latviešu un vispārīgās valodniecības katedras rakstu krājums. Rīga : LU Akadēmiskais apgāds, 2016, 209.–220. lpp.
- Lokmane 2016 – Lokmane, Ilze.** Darbības vārda sintaktiskās nullformas latviešu valodā. *Valoda: nozīme un forma*, 7 : LU Humanitāro zinātņu fakultātes Latviešu un vispārīgās valodniecības katedras rakstu krājums. Rīga : LU Akadēmiskais apgāds, 2016, 116.–126. lpp.
- Nītiņa 2001 – Nītiņa, Daina.** *Latviešu valodas morfoloģija (konspektīvs lokāmo vārdšķiru apskats)*. Rīga : Rīgas Tehniskā universitāte, 2001.
- Valkovska 2016 – Valkovska, Baiba.** Vārdu secības komunikatīvais aspekts mūsdienu latviešu valodā : promocijas darbs. Rīga : LU Baltu valodu katedra, 2016.
- VPSV 2007 – Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca.** Rīga : Valsts valodas aģentūra, 2007.

Liene MARKUS-NARVILA (LU Latviešu valodas institūts)

**LEJASKURZEMES IZLOKŠNU DZĪVOTSPĒJA 21. GADSIMTĀ:
SOCIOLINGVISTISKS IESKATS³**

**VITALITY OF THE SUB-DIALECTS OF LOWER KURZEME
IN THE 21ST CENTURY: SOCIOLINGUISTIC INSIGHT**

Atslēgvārdi: izloksne, dzīvotspēja, dialektoloģija, Lejaskurzeme, sociolingvistika, 21. gadsimts.

Keywords: sub-dialect, vitality, dialectology, Lower Kurzeme, sociolinguistics, the 21st century.

Summary

The vitality and tenacity of a sub-dialect depends on various factors: the number of speakers and their motivation, family traditions, and a sense of local identity; the frequency of usage of the sub-dialectal features; various socio-economical and political conditions, etc.

The attrition and even loss of sub-dialects is already a well-known and long-discussed fact. As regards the sub-dialect of Rucava (in the Lower Kurzeme region in Latvia), Benita Laumane has once posed a rhetorical question: “How long will this sub-dialect survive?” The author has attempted to respond to this question in her research, analyzing the vitality of Lower Kurzeme sub-dialects with the help of the data gathered in a sociolinguistic survey on two of them – those spoken in Bārta and Rucava.

Altogether, 30 persons of various educational and generational background were interviewed and questioned in the areas of both sub-dialects – 20 from Bārta and 10 from Rucava. The recordings analyzed for this research were acquired from 16 respondents – 6 persons in Bārta (born between 1933 and 1952, with a fragmentary participation of a respondent born in 1961), and 10 persons in Rucava (born between 1934 and 1987).

The present article concentrates on the language choice and language attitudes of these sub-dialect speakers. The research showed that most often these speakers and their families use Standard Latvian with some dialectal features – however, some families use only the sub-dialect or only the standard language. In general, all respondents had a positive attitude towards the usage of the dialect in daily life and pointed out the necessity to keep it alive. The oldest generation had the best knowledge of their sub-dialect and its vocabulary. The middle and younger generation had some knowledge, but mostly in a passive form, thus they were not using it on a daily basis. Besides, they most often lived in an environment where they were not able to use their sub-dialect.

Even though since the early 20th century there have been constant observations that dialectal lexemes are being lost or adapted to the standard language, one can be certain that some of the most typical dialectal features survive through centuries. Some of them have been observed in Lower Kurzeme for nearly 5 centuries – since the time they were registered in the 17th century dictionary of Johannes Langius. Thus, they will most probably survive in the 21st century as well.

³ Raksts izstrādāts Valsts pētījumu programmas *Letonika – Latvijas vēsture, valodas, kultūra, vērtības* projekta „Latviešu valodas pētījumi 21. gadsimta zinātnes kontekstā”.

Avoti un literatūra

Bleiere 2013 – Bleiere, Daina. Latvijas sovetizācija un tās ietekme uz sabiedrību un ekonomiku. *Akadēmiskie raksti 4 sējumos „Latvieši un Latvija”, II sējums „Valstiskums Latvijā un Latvijas valsts – izcīnītā un zaudētā”*. Rīga : Latvijas Zinātņu akadēmija, 2013, 470.–496. lpp.

Bušmane, Markus-Narvila 2016 – Bušmane, Brīgita; Markus-Narvila, Liene. Kārla Mīlenbaha, Jāņa Endzelīna un Edītes Hauzenbergas-Šurmas „Latviešu valodas vārdnīcā” ietvertā Lejaskurzemes leksika mūsdienu kontekstā. *Valsts valodas komisijas Raksti. 8. sēj.* Red. J. Baldunčiks, I. Jansone, A. Veisbergs. Rīga : Zinātne, 2016, 78.–109. lpp.

Endzelīns 1954 – Endzelīns, Jānis. Latviešu valoda Vidzemē. *LPSR ZA Valodas un literatūras institūta raksti, III.* Rīga : Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas izdevniecība, 1954, 125.–136. lpp.

Jansons 2013 – Jansons, Ritvars. Bruņotā pretošanās padomju okupācijas režīmam 1944.–1956. gadā. *Akadēmiskie raksti 4 sējumos „Latvieši un Latvija”, II sējums „Valstiskums Latvijā un Latvijas valsts – izcīnītā un zaudētā”*. Rīga : Latvijas Zinātņu akadēmija, 2013, 497.–514. lpp.

Jēkabsons 2013 – Jēkabsons, Ēriks. Latvijas valstiskuma militārpolitiskā izveide un nostiprināšanās (1918–1920). *Akadēmiskie raksti 4 sējumos „Latvieši un Latvija”, II sējums „Valstiskums Latvijā un Latvijas valsts – izcīnītā un zaudētā”*. Rīga : Latvijas Zinātņu akadēmija, 2013, 261.–282. lpp.

Laumane 2004 – Laumane, Benita. Recenzija: E. E. Королёва. Диалектный словарь одной семьи. *Linguistica Lettica*, 13. Rīga : LU LVI, 2004, 199.–205. lpp.

Laumane 2007 – Laumane, Benita. Rucavas izloksnes dzīvotspēja. *Rucavā, tur Paurupē... Etnogrāfija, folklora, valoda*. Liepāja : LiePA, 2007, 363.–378. lpp.

Markus-Narvila 2011 – Markus-Narvila, Liene. *Rucavas izloksnes vārdnīca: leksikogrāfiskais un leksiskais aspeks* : promocijas darbs. Liepāja, 2011.

Markus-Narvila 2016 – Markus-Narvila, Liene. Dienvidrietumkurzemes izloksnes: Bārta, Rucava. *Avoti vēl neizsīkst. Latviešu valodas dialekti 21. gadsimtā*. Sast. Anna Stafecka, Liene Markus-Narvila. Atb. red. A. Stafecka. Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2016, 79.–141. lpp.

Mīlenbahs 1902 – Mīlenbahs, Kārlis. Vidējā izloksne. No Vībiņiem līdz Krūtei. *Baltijas Vēstnesis*, Nr. 184, 1902, 16.(29.). aug., 1. lpp.

Plānojums 2013 – Rucavas novada teritorijas plānojums 2013.–2025. gadam. [sk. 2017. g. 9. febr.]. Pieejams: http://www.rucava.lv/images/dok/ter-planojums/01072013/I_Rucava_paskaidroj_raksts_kopsavilkums_2013.pdf

Rudzīte 1964 – Rudzīte, Marta. *Latviešu dialektoloģija*. Rīga : Latvijas Valsts izdevniecība, 1964.

Švābe 1990 – Švābe, Arveds. *Latvijas vēsture*. 1. daļa. Rīga : Avots, 1990.

Vīksne 2013 – Vīksne, Rudīte. Represijas pret Latvijas eliti (1940–1941). *Akadēmiskie raksti 4 sējumos „Latvieši un Latvija”, II sējums „Valstiskums Latvijā un Latvijas valsts – izcīnītā un zaudētā”*. Rīga : Latvijas Zinātņu akadēmija, 2013, 385.–404. lpp.

Zariņa 2013 – Zariņa, Gunīta. Demogrāfiskā situācija aizvēsturē un vēsturiskajos laikos. *Akadēmiskie raksti 4 sējumos „Latvieši un Latvija”, I sējums „Latvieši”*. Rīga : Latvijas Zinātņu akadēmija, 2013, 138.–155. lpp.

Королёва 2000 I – Королёва, Елена. Диалектный словарь одной семьи (Пыталовский район Псковской области). Вып. 1.–2. Daugavpils : Saule, 2000.

Ilga MIGLA (LU Latviešu valodas institūts)

VECI VĀRDI – JAUNAS NOZĪMES⁴ ALTE WÖRTER – NEUE BEDEUTUNGEN

Atslēgvārdi: vārda nozīme, nozīmju klasifikācija, vārda nozīmju paplašināšanās, nozīmes metaforisks un metonīmisks pārnesums, vārda nozīmes maiņa.

Schlüsselwörter: Wortbedeutung, Klassifikation der Bedeutungen, Bedeutungserweiterung, metonymische und metaphorische Bedeutungsübertragung, Bedeutungswandel.

Zusammenfassung

Die Bedeutungen der Wörter werden von sprachinternen Sprachgesetzen als auch von externen Faktoren beeinflusst. Das Ziel dieses Beitrags ist die Untersuchung des Bedeutungswandels und ihre Klassifizierung in der lettischen Gegenwartssprache (in den Bereichen moderne Technologien, Politik und Alltag) zu bestimmen. Einige Monate lang wurden verschiedene Internetseiten (delfi.lv, apollo.lv, focus.lv) recherchiert, um zu fixieren, welche neuen Bedeutungen schon bekannte Wörter besitzen. In der Sprachwissenschaft werden drei Arten des Bedeutungswandels – Bedeutungserweiterung, metonymische und metaphorische Bedeutungsübertragung und Bedeutungswandel – unterschieden.

Man kann feststellen, dass im Lettischen in diesen drei Gruppen Wörter aus dem Bereich der Informationstechnologien dominieren.

Bei den Bedeutungsübertragungen kommen meistens Wörter aus den Informationstechnologien (*datorvīru*s) und aus dem sozialen Leben (*Lemberga/Sorosa stipendiāts, sociālais spilvens*) vor.

Das untersuchte Material zeigt, dass der Bedeutungswandel eines Wortes selten im Lettischen vertreten ist. Im Artikel wird gezeigt, wie das Wort *pārluks* ‘Überprüfer’ aus dem veralteten Wort zum modernen Wort mit der Bedeutung Browser, Navigator Ende des 20. Jahrhunderts und Anfang des 21. Jahrhunderts geworden ist.

Das untersuchte Material bekräftigt den Gedanken von Uwe Quasthoff (schon 2007), dass eine wichtige Quelle für Neologismen Fachbereiche wie Computertechnik, Telekommunikation und Verkehr sind. Das kommt deutlich im Artikel zum Ausdruck.

Literatūra

ALV – Anglu-latviešu vārdnīca. Redīgējis, papildinājis J. Baldunčiks. Rīga : Jāņa sēta.

Baldunčiks 1999 – Svešvārdu vārdnīca. Jura Baldunčika redakcijā. Rīga : Jumava, 1999.

Baldunčiks 2010 – Baldunčiks, Juris. Angļu valodas ietekmes desmit izpausmes veidi mūsdienu latviešu valodā. *Linguistica Lettica: Latviešu valodas institūta žurnāls*, 19. Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2010, 62.–73. lpp.

Brown 2010 et al. – Brown, Susan; Travis, Rood; Palmer, Martha. Number or nuance: Which factors restrict reliable word sense annotation? *Proceedings of the 7th*

⁴ Raksts izstrādāts Valsts pētījumu programmas *Letonika – Latvijas vēsture, valodas, kultūra, vērtības* projektā „Latviešu valodas pētījumi 21. gadsimta zinātnes kontekstā”.

International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC' 10). Valetta, Malta, 2010.

Bußmann 2002 – **Bußmann, Hadumod.** *Lexikon der Sprachwissenschaft.* Dritte, aktualisierte und erweiterte Auflage. Stuttgart : Alfred Kröner, 2002.

Kilgarriff 2003 – **Kilgarriff, Adam.** “I don’t believe in word sences” [sk. 2017. g. 1. martā]. Pieejams: https://www.sketchengine.co.uk/wp-content/uploads/I_dont_believe_1997.pdf

Kinne 1998 – **Kinne, Michael.** Der lange Weg zum deutschen Neologismenwörterbuch. Neologismus und Neologismenlexikographie im Deutschen: Zur Forschungsgeschichte und zur Terminologie, über Vorbilder und Aufgaben. Teubert, Wolfgang (Hg.): *Neologie und Korpus.* Tübingen : Gunter Narr, 1998, 63–110.

Laua 1981 – **Laua, Alise.** *Latviešu leksikoloģija.* Rīga : Zvaigzne, 1981.

Lewandowski 1985 – **Lewandowski, Theodor.** Linguistisches Wörterbuch. 4., neue bearbeitete Auflage. Heidelberg : Quelle&Meyer, 1985.

LLVV – *Latviešu literārās valodas vārdnīca.* Atbildīgie redaktori Laimdots Ceplītis, Melita Stengrevica. 1.–8. sēj. Rīga : Zinātne, 1972–1996.

LVV 2006 – *Latviešu valodas vārdnīca.* Redaktores Dainuvīte Guļevska, Irēna Rozenstrauha, Dorisa Šnē. Rīga : Avots, 2006.

MLVV-e – *Mūsdieni latviešu valodas vārdnīca.* Redaktore Ieva Zuicena [sk. 2017. g. 3. martā]. Pieejams: <http://www.tezaurs.lv/mlvv/>

oxfordlearnersdictionaries – *Oxford Learner Dictionaries* [sk. 2017. g. 3. martā]. Pieejams: <http://www.oxfordlearnersdictionaries.com>

Quasthoff 2007 – **Quasthoff, Uwe.** *Deutsches Neologismenwörterbuch. Neue Wörter und Wortbedeutungen der Gegenwartssprache.* Berlin : Walter de Gruyter, 2007.

Schippa 1992 – **Schippa, Thea.** *Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache.* Tübingen : Max Niemayer, 1992.

termini.lza – *Terminu datubāze* [sk. 2017. g. 3. martā]. Pieejams: <http://termini.lza.lv>

termini.letonika – *Terminoloģijas portāls* [sk. 2017. g. 30. martā]. Pieejams: <http://termini.letonika.lv>

Ulmann [1957] 1967 – **Ulmann, Stephan.** *The Principles of Semantics.* A linguistic approach to the meaning. 2nd edition. Oxford : Basil Blackwell&Mott; Deutsche Fassung von Susanne Koopmann. *Grundzüge der Semantik. Die Bedeutung in sprachwissenschaftlicher Sicht.* Berlin : Walter de Gruyter, 1967.

VPSV 2007 – *Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca.* Sastādījis autoru kolektīva V. Skujīnas vadībā. Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2007.

Ieva OZOLA (Liepājas Universitāte)

JOHANA LANGIJA VĀRDNĪCAS *proverbia* 17. GADSIMTA VĀRDNĪCU KONTEKSTĀ⁵

PROVERBIA IM WÖRTERBUCH VON JOHANNES LANGIUS IM KONTEXT DER WÖRTERBUCHER DES 17. JAHRHUNDERTS

Atslēgvārdi: Johans Langijs, Dienvidkurzemes izloksnes, sakāmvārdi, dialektismi.

Schlüsselwörter: Johannes Langius, südkurländische Mundarten, Sprichwörter, Dialektwörter.

Zusammenfassung

Die ersten Veröffentlichungen lettischer Sprichwörter und Rendensarten erscheinen in der Mitte des 17. Jahrhunderts, größtenteils in den von deutschen Pastoren herausgegebenen Wörterbüchern und anderen Texten. Auch in den Einträgen des Manuskripts des Wörterbuchs von Johannes Langius (datiert mit 1685) finden sich Texte, die mit *Prov* oder *Proverb* gekennzeichnet sind, auf diese Weise werden die Sprichwörter besonders erwähnt. Im Artikel werden 16 Sprichwörter analysiert, die mit anderen lettischen Wörterbüchern des 17. Jahrhunderts verglichen werden: Georg Mancelius *Lettus, Das ist Wortbuch* (1638), Christopher Fürecker *Lettisches und Teutsches Wörterbuch* (2 Manuskripte) und *Manuale Lettico-Germanicum*.

In den Sprichwörtern des Wörterbuchs von *Langius* wird der kurze Vokal der Endung manchmal nicht erwähnt, z. B. im Nominativ *Stabbuling'*, Akkusativ *Deggunting'*, *Säht'*, *weet'* u. a. Einige Forscher erklären dies mit dem möglichen Einfluss des libischen Dialekts (*Langius* war kurze Zeit als Pastor in Kandava tätig). *Langius* hat es selbst jedoch als ein typisches Merkmal der lettischen Aussprache im ganzen Territorium, das er kannte, gesehen: „Die Letten thun fast in allen Wörtern die letzte *Vocalem absorbiren* oder nicht aussagen.“ (Lj, 362)

In allen analysierten Texten der Wörterbücher des 17. Jahrhunderts werden nur einige Sprichwörter festgestellt: *Anting'*, *kur Stabbuling'*? *Mulkis*, ein Lümmel oder Tölpel, der du ist ... (Lj, 173); *Lahzis Aufahs*. Wird *ironicè* gesagt, wenn jemand bey eines andern Weib betroffen wird (Lj, 20); *Kursch Putnis aggre zellas, aggre lauka Deggunting'* Wer fruhe auffstehet, der ißet früh (Lj, 8).

In mehreren Sprichwörtern wird die für Niederkurland (oder weiter gefasst – Kurland) typische Lexik oder die lexikalisch-semantische Variante verwendet, z. B. *dīzs* ‘groß’, *dzīvot* ‘arbeiten’, *sebu* ‘spät’.

Zur Erklärung der Sprichwörter verwendet *Langius* sowohl eine Beschreibung, z. B. *Lahzis Aufahs* ‘Wird *ironicè* gesagt, wenn jemand bey eines andern Weib betroffen wird’ (Lj, 20), als auch ein entsprechendes deutsches Sprichwort, z. B. *Weens Ubbags ohtru (ne)eereds* ‘es ist dem einen Hund leid, daß der ander in die Küchen geht’ (Lj, 320).

Im Wörterbuch von *Langius* finden sich sowohl weit verbreitete lettische Sprichwörter, z. B. *Kursch Putnis aggre zellas, aggre □lauka Deggunting'*; *Jo dauds Sunņ'*, *jo maģg Säht' pasarg'*; *Disch (leels) Augums, mas Tickums*, als auch

⁵ Raksts izstrādāts Valsts pētījumu programmas *Letonika – Latvijas vēsture, valodas, kultūra, vērtības* 3. projektā „Latviešu valodas pētījumi 21. gadsimta zinātnes kontekstā”.

Sprichwörter, die sich in Folkloreuntersuchungen nur im Wörterbuch von *Langius* feststellen lassen, z. B. *weena sohs kleekdam' ȝitto kleek chan' pazell; Jo Baddam ir, jo Badds gribb.*

Literatūra

Augstkalns [1930] 2009 – Augstkalns, Alvis. Veclatviešu rakstu apskats. *Darbu izlase*. Sast. Ilga Jansone, Ieva Brenke. Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2009, 89.–126. lpp.

Blese 1936 – Blese, Ernests. Piezīmes par Langija vārdnīcu un gramatiku. Apcerējums par Langija dzīvi, darbiem, rakstību un valodu. *Nīcas un Bārtas mācītāja Jāņa Langija 1685. gada latviski-vāciskā vārdnīca ar īsu latviešu gramatiku*. Pēc manuskripta fotokopijas izdevis Ernests Blese. Rīga : Latvijas Universitāte, 1936, 447.–568. lpp.

Blinkena [1987] 2014 – Blinkena, Aina. Adjektīvi J. Langija vārdnīcā. *Caur vārdu birzi* : darbu izlase. Sast. Ina Druviete, Ilga Jansone. Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2014, 138.–149. lpp.

Bušmane 1989 – Bušmane, Brigita. *Nīcas izloksne*. Rīga : Zinātne, 1989.

Dainas -e – Krišjāņa Barona Dainu skapis. Pieejams: www.dainuskapis.lv

Eckert 1996 – Eckert, Rainer. Zur Phraseologie im Wörterbuch von Johannes Langius aus dem Jahre 1685. *Baltu Filoloģija*, 6. Rīga : Latvijas Universitāte, 1996, 52.–61. lpp.

Endzelīns 1951 – Endzelīns, Jānis. *Latviešu valodas gramatika*. Rīga : Latvijas Valsts izdevniecība, 1951.

Fuer16501 – Fürecker, Christopher. *Lettisches und Teutsches Wörterbuch*. Pieejams: http://www.korpuss.lv/senie/static/Fuer1650_70_1ms.html

Fuer16502 – Fürecker, Christopher. *Lettisches und Teutsches Wörterbuch*. Pieejams: http://www.korpuss.lv/senie/static/Fuer1650_70_2ms.html

Kokare 1980 – Kokare, Elza. *Latviešu un lietuviešu sakāmvārdu paralēles*. Rīga : Zinātne, 1980.

Kokare 1988 – Kokare, Elza. *Latviešu un vācu sakāmvārdu paralēles*. Rīga : Zinātne, 1988.

Laumane 2004 – Laumane, Benita. Lejaskurzemes izlokšņu īpatnības J. Langija vārdnīcā (1685). *Mana novada valoda: Lejaskurzeme*. Zin. red. Benita Laumane. Liepāja : LiePA, 2004, 5.–20. lpp.

Lj – Nīcas un Bārtas mācītāja Jāņa Langija 1685. gada latviski-vāciskā vārdnīca ar īsu latviešu gramatiku. Pēc manuskripta fotokopijas izdevis Ernests Blese. Rīga : Latvijas Universitāte, 1936.

LKŽ -e – Lietuvių kalbos žodynai (t. I–XX, 1941–2002) : elektroninis variantas. Redaktorių kolegija: Gertrūda Naktinienė (vyr. redaktorė), Jonas Paulauskas, Ritutė Petrokienė, Vytautas Vitkauskas, Jolanta Zabarskaitė. Vilnius : Lietuvių kalbos institutas, 2005 (atnaujinta versija, 2008). Pieejams: <http://www.lkzd.lki.lt/Zodynai/Visas.asp>

LVDAF – Latviešu valodas dialektu atlants. Fonētika. Apraksts, kartes un to komentāri. Izstrādājis un publicēšanai sagatavojis Alberts Sarkanis. Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2013.

LVDAL – Bušmane, Brigitā; Laumane, Benita; Stafecka, Anna u. c. *Latviešu valodas dialektu atlants. Leksika*. Rīga : Zinātne, 1999.

Manc1638 – Mancelius, Georg. *Lettus, Das ist Wortbuch / Samt angehengtem täglichem Gebrauch der Lettischen Sprache; Allen vnd jeden Außheimischen / die in Churland / Semgallen vnd Lettischem Liefflande bleiben / vnd sich redlich nehren*

wollen / zu Nutze verfertigt. Riga : Gerhard Schröder, 1638. Pieejams: <http://www.korpuss.lv/senie/>

Manuale I, II – Fennell, Trevor G. *A Concordance to the „Manuale Lettico-Germanicum”*, I A–O, II P–Ž. Rīga : Latvijas Akadēmiskā bibliotēka, 2002.

ME – Mīlenbahs, Kārlis. *Latviešu valodas vārdnīca*. Red., papild., turp. Jānis Endzelīns. 1.–4. sēj. Rīga, 1923–1932.

Migla 2000 – Migla, Ilga. Frazeoloģismi G. Manceļa vārdnīcā „Lettus”. *Vārds un tā pētīšanas aspekti* : rakstu krājums, 4. Liepāja : LiePA, 2000, 150.–159. lpp.

Migla 2016 – Migla, Ilga. Frazeoloģismi un brahioloģismi Jāņa Langija latviešu-vācu vārdnīcā (1685). *Vārds un tā pētīšanas aspekti* : rakstu krājums, 20 (1). Liepāja : LiePA, 2016, 49.–58. lpp.

Sakāmvārdi – Sakāmvārdi – *Latviešu sakāmvārdu datorfonds*. Pieejams: <http://valoda.ailab.lv/folklora/sakamvardi/>

Siliņa-Piņķe 2015 – Siliņa-Piņķe, Renāte. Antonius – Tenis un *Antiņš*. Ieskats latviešu personvārdu attīstībā. *Onomastica Lettica*, 4. Atb. red. Ojārs Bušs. Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2015, 188.–219. lpp.

Rudzīte 1964 – Rudzīte, Marta. *Latviešu dialektoloģija*. Rīga : Latvijas Valsts izdevniecība, 1964.

Valtere 1938 – Valtere, Emma. Pērkones izloksne. *Filologu biedrības raksti*, 18. Rīga, 1938, 123.–135. lpp.

Zemzare 1961 – Zemzare, Daina. *Latviešu vārdnīcas (līdz 1900. gadam)*. Rīga : LPSR Zinātņu akadēmijas izdevniecība, 1961.

Baiba SAULĪTE, Lauma PRETKALNIŅA, Andrejs SPEKTORS
(LU Matemātikas un informātikas institūts)

1. KONJUGĀCIJAS DARBĪBAS VĀRDI *TĒZAURĀ*

FIRST CONJUGATION VERBS IN “TĒZAURS”

Atslēgvārdi: mašīnlasāma vārdnīca, 1. konjugācijas darbības vārdi, priedēkļverbi, verbu tagadnes, pagātnes un nenoteiksmes celmi, formveidošana.

Keywords: machine-readable lexicon, first conjugation verbs, prefixed verbs, present, past and infinitive stem of the verb, inflection.

Summary

This article gives an insight into the inner workings of “Tēzaurs”, a machine-readable lexicon and online dictionary of Latvian, currently containing nearly 280 000 entries from over 280 sources. The article contains information about how “Tēzaurs” was constructed, its purpose and its potential uses in linguistic research.

Since “Tēzaurs” is a machine-readable lexicon, we can retrieve different types of data from it (e. g., grammatical information – inflectional paradigm, semantic relations). To illustrate what kind of data can be retrieved, the article contains analysis of 700 first conjugation verbs, which are grouped according to their present, past and infinitive stems, as well as derivation with prefixes and homonyms.

Avoti un literatūra

Andronov 2000 – Andronov, Aleksey. Some remarks in the system of Lithuanian and latvian conjugation. *Linguistica Baltica*, Vol. 8. Kraków : Universitas, pp. 35–47.

LVG 2013 – Latviešu valodas gramatika. Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2013.

LVK 2013 – Līdzsvarots mūsdienī latviešu valodas tekstu korpus. Pieejams:

<http://www.korpuiss.lv/>

LLVV – Latviešu literārās valodas vārdnīca. Pieejams: <http://www.tezaurs.lv/llvv/>

Nītiņa 2001 – Nītiņa, Daina. *Latviešu valodas morfoloģija*. Rīga : RTU, 2001.

Paikens et al. – Paikens, Pēteris; Rituma, Laura; Pretkalniņa, Lauma. Morphological analysis with limited resources: Latvian example. *Proceedings of the 19th Nordic Conference of Computational Linguistics (NODALIDA)*, 2013, pp. 279–289.

Spektors et al. 2016 – Spektors, Andrejs; Auziņa, Ilze; Dargis, Roberts; Grūzītis, Normunds; Paikens, Pēteris; Pretkalniņa, Lauma; Rituma, Laura, Saulīte, Baiba. *Tezaurs.lv: the largest open lexical database for Latvian*. *Proceedings of the 10th International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC)*, 2016.

Tēzaurs – Tēzaurs. Pieejams: <http://tezaurs.lv>

Agris TIMUŠKA (LU Latviešu valodas institūts)

BALTU BITES EIROSAIMĒ: GEOLINGVISTISKS PĀRSKATS
BALTIC BEES IN THE EUROPEAN SWARM:
A GEOLINGUISTIC SURVEY

Atslēgvārdi: ģeolingvistika, valodu tipoloģija, vārdu semantika, dialektālā leksika, nominācijas tendences, frazeoloģija, toponīmija, antroponīmija.

Keywords: geolinguistics, language typology, word semantics, dialectal vocabulary, nomination trends, phraseology, toponymy, anthroponomy.

Summary

The article deals with the semantic motivation of names denoting a bee (*Apis mellifera*), basing on the material recorded in subdialects of European languages as answers to the questionnaire of the *Atlas Linguarum Europae* to be published in the next volume.

In general, 15 motivational groups of names have been established, most important of them being: 1) ‘a stitcher; he who bites’, cf. Engl. *bee*, Gm. *Biene*, Latv. *bite / bits*, Lith. *bitė / bitis*, Bosn., Bulg., Cr., Russ., Mac., Serb. *pčela*, Irish *beach / meach*; 2) ‘bee swarm’, cf. Gm. *Imme / Imb*, Fr. *essaim*; 3) ‘beehive’, cf. Rum. *albină*; Mordv. *ńeške*; Scots *scapie*; 4) ‘honey’, cf. Finn. *mesiäinen*, Est. *mesilane*, Russ. *medunica*, Engl. *honey-bee*, Gr. *mélissa*, Basq. *erle*; 5) ‘fly’, cf. Rum. *muscă*, Fr. *mouche à miel / de la larme / de ruche / d'essaim*, Hung. *mézbogár*, Swed., Icel. *bifluga*; 6) ‘wasp’, cf. Sp. *avispa*, It. *vespara d'essame*, Alb. *arëz mjalë*; 7) ‘bird’, cf. Est. *mesilind / meelind*, Liv. *mie'dlinki*, Gm. *Bienenvogel*, Gael., Manx *seillean*.

Having examined the attested forms regarding their origin and semantics, the author concludes that the names denoting a bee are not rich in variants in the Baltic languages, as it is the case in other European languages. These names are featuring minor motivational differences mostly based on associations with a stiching insect living in a swarm or hive and producing useful things, honey and wax. The names denoting a bee are productive in both phraseology and folk-lore, they are rather frequently represented in Baltic toponymy as well as anthroponomy. Therefore they may give valuable linguistic evidence about a certain natural phenomenon which has not yet lost its topicality.

Avoti un literatūra

ĒIV I – Kagaine, Elga; Raģe, Silvija. *Ērģemes izloksnes vārdnīca.* 1. sēj. Rīga : Zinātne, 1977.

EVA 1983–2015 – *Atlas linguarum Europae.* Vol. I : 1.–9. fasc. Cartes et commentaires. Assen / Maastricht : Van Gorcum; Roma : Poligrafico; Bucureşti : Editura Universităţii din Bucureşti, 1983–2015.

FŽ – Paulauskas, Jonas (red.). *Frazeologijos žodynai.* 1-asis leid. Vilnius : Lietuvių kalbos institutas, 2001.

KIV I – Reķēna, Antonīna. *Kalupes izloksnes vārdnīca.* 1. sēj. Rīga : Latviešu valodas institūts, 1998.

LEV I – Karulis, Konstantīns. *Latviešu etimoloģijas vārdnīca.* 1. sēj. Rīga : Avots, 1992.

- LFV** – **Laua, Alise; Ezeriņa, Aija; Veinberga, Silvija.** *Latviešu frazeoloģijas vārdnīca*. 1.–2. sēj. Rīga : Avots, [1996].
- LPŽ-e** – **Satkevičius, Vikis.** *Lietuvių pavardžių duomenų bazė*. Vilnius : Lietuvių kalbos institutas, 2012–2017. Pieejams: www.pavardes.lki.lt.
- Lvv I** – **Endzelīns, Jānis.** *Latvijas PSR vietvārdi*. I d. 1. sēj. A–J. Rīga : Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas izdevniecība, 1956.
- ME I** – **Mīlenbahs, Kārlis.** *Latviešu valodas vārdnīca*. Redīgējis, papildinājis, turpinājis J. Endzelīns. 1. sēj. Rīga : Kultūras fonds, 1923–1925.
- MLVV-e** – *Mūsdienīlu latviešu valodas vārdnīca*. Red. Ieva Zuicena. Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2014. Pieejams: www.tezaurs.lv/mlvv.
- SISV** – **Putniņa, Maiga; Timuška, Agris.** *Sinoles izloksnes salīdzinājumu vārdnīca*. Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2001.
- Šipkova, Karlikova – Šipková, Milena; Karliková, Helena.** Abeille, bee, Biene, пчелá, ape, abeja. *Atlas Linguarum Europae*. Vol. I : 10-ème fasc. Cartes et commentaires. Bucureşti : Editura Universităţii din Bucureşti [manuskripts].
- VDB-e** – *Vietvārdju datubāze*. Publiskā versija, 6. izdevums. Rīga : Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūra, 2013. Pieejams: map.lgia.gov.lv.
- VŽ-e** – **Pupkis, Aldonas** (vyr. red.); **Razmukaitė, Marytė.** *Vietovardžių žodynas*. Vilnius : Lietuvių kalbos institutas, 2007. Pieejams: www.vietovardziai.lki.lt.

Astrīda VUCĀNE (Ventspils Augstskola)

LAULĪBAS TEMATISKĀ LEKSIKA LATVIEŠU FOLKLORĀ
THEMATIC VOCABULARY OF MARRIAGE
IN LATVIAN FOLKLORE

Atslēgvārdi: ģermānismi, latviešu folklora, laulība, laulību tiesības, paražu tiesības, tematiskā leksika.

Keywords: customary law, Germanisms, Latvian folklore, marriage, marriage law, thematic vocabulary.

Summary

The present paper studies the thematic vocabulary of marriage in Latvian folklore, i. e. folk songs and folk tales, in order to establish how folklore materials reflect the development of the relevant thematic vocabulary. The thematic vocabulary of marriage is analysed in line with the opinions of Latvian legal historians and their interpretation of pagan marriage customs.

The thematic vocabulary of marriage was greatly affected by the emergence of Christianity in the territory of Latvia. Marriage became a sacred ritual, put way above the marriage as a trade or legal deal which also made an impact on the marriage vocabulary. Disappearance of the old customs led to some words, such as *vedības* and *panāksnieki*, leaving the active vocabulary, while other words, for instance, *vedēji* changed their meaning.

Latvian folklore also contains evidence of the first dominant contact language. Germanisms or German loan words, such as *brūte*, *brūtgāns* and *mamzele*, clearly confirm the influence of the German language which affected later folklore resources. The analysed examples, however, indicate that language users were aware of the foreign origin of these loan words and used them deliberately in order to achieve special emotional association.

Avoti

Depkin 1704 – Depkin, Liborius. *Lettisches Wörterbuch*. Rīga : Latvijas Akadēmiskā bibliotēka, 2005.

Elvers 1748 – Elvers, Caspar. *Lettisches Wörter-Buch „Liber memorialis letticus“*. Rīga : bey Samuel Lorentz Frölich, 1748.

Firekers 1650 I – Fürecker, Cristoph. *Lettisches und Teutsches Wörterbuch* [sk. 2017. g. 18. jūn.]. Pieejams: http://www.korpuss.lv/senie/source.jsp?codifier=Fuer1650_70_1ms

Lange 1777 – Lange, Jacob. *Vollständiges deutschlettisches und lettischdeutsches Lexicon, nach den Hauptdialecten in Lief= und Curland*. Mittau : gedruckt bey J. Fr. Steffenhagen, 1777.

LD – Latvju dainas. Elektroniskais Dainu skapis [sk. 2016. g. 28. nov.]. Pieejams: <http://www.dainuskapis.lv/>

Lettus 1683 – Mancelius, Georgius. *Lettus, Das ist Wortbuch*. Riga : durch Gerhard Schröder, 1638 [sk. 2017. g. 18. jūn.]. Pieejams: http://www.korpuss.lv/senie/faksimili/17gs/Manc1638_L/

LEV 2001 – Latviešu etimoloģijas vārdnīca. Sast. Konstantīns Karulis. Rīga : Avots, 2001.

- LLVV 1987** – *Latviešu literārās valodas vārdnīca*, 62 sējums. Rīga : Zinātne, 1987.
- LLVV 1996** – *Latviešu literārās valodas vārdnīca*, 8. sējums. Rīga : Zinātne, 1996.
- LTP 1891a** – *Latviešu tautas pasakas*, 1. daļa. Sast. Ansis Lerhis-Puškaitis. Jelgava : J. F. Stefenhāgens un dēls, 1891.
- LTP 1891b** – *Latviešu tautas pasakas*, 2. daļa. Sast. Ansis Lerhis-Puškaitis. Jelgava : J. F. Stefenhāgens un dēls, 1891.
- LTP 1891c** – *Latviešu tautas pasakas*, 3. daļas otra puse. Sast. Ansis Lerhis-Puškaitis. Jelgava : J. F. Stefenhāgens un dēls, 1891.
- LVV 2006** – *Latviešu valodas vārdnīca*. Rīga : Avots, 2006.
- ME I 1923** – **Milenbahs, Kārlis.** *Latviešu valodas vārdnīca*, I sējums. Redīģējis, papildinājis turpinājis J. Endzelīns. Rīga : Kultūras fonda izdevums, 1923.
- ME II 1925** – **Milenbahs, Kārlis.** *Latviešu valodas vārdnīca*, II sējums. Redīģējis, papildinājis turpinājis J. Endzelīns. Rīga : Kultūras fonda izdevums, 1925–1927.
- MLVV-e** – *Mūsdienī luatviešu valodas vārdnīca* [sk. 2017. g. 18. jūn.]. Pieejams: <http://www.tezaurs.lv/mlvv/>
- Stenders 1789 I** – **Stender, Gotthard Friedrich.** *Lettisches Lexicon : in zween Theilen abgefasset, und den Liebhabern der lettischen Litteratur gewidment*. Mittau : gedruckt bey J. F. Steffenhagen, 1789.
- Ulmann 1872** – **Ulmann, Carl Cristian.** *Th. Lettisch-deutsches Wörterbuch*. Riga : Leipzig : Verlag von H. Brutzer, 1872.
- Valdemārs 1872** – **Valdemārs, Krišjānis.** *Русско-латышско-немецкий словарь = Kreewu-latweesch-wahzu wardnize = Russisch-Lettisch-Deutsches Wörterbuch*. Москва : Министерство народного просвещения, 1872.

Literatūra

- Barons 1894** – **Barons, Krišjānis.** *Latvju dainas*, III sējums, 1. daļa. Pēterburga : Ķeizariskā Zinātņu akadēmija, 1894.
- Bušs 2008** – **Bušs, Ojārs.** „Latvju dainas” un valodniecība. No ģermānismiem līdz superlatīvam. Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2008, 77.–82. lpp.
- Dinsbergs 1890** – **Dinsbergs, Ernests.** Kāzu ierašas. *RLB Zinību komisijas Rakstu krājums*, 6. Jelgava, 1890, 78.–115. lpp.
- Grīns, Grīna 1991** – **Grīns, Marģers; Grīna, Māra.** *Latviešu tautas dzīvesziņa*. Godi. 3. daļa. Rīga : Zvaigzne, 1991.
- Kalniņš 1972** – **Kalniņš, Voldemārs.** *Latvijas PSR valsts un tiesību vēsture*, I daļa. Rīga : Zvaigzne, 1972.
- Karulis 1977** – **Karulis, Konstantīns.** No vārdu vēstures. Līgava. *Latviešu valodas kultūras jautājumi*, 13. laidiens. Rīga : Liesma, 1977, 183.–188. lpp.
- Kursīte 2016** – **Kursīte, Janīna.** *Zīmju valoda : latviešu žestī*. Rīga : LU Akadēmiskais apgāds, 2016.
- Lazdiņš, Blūzma 1998** – **Lazdiņš, Jānis; Blūzma, Valdis.** Paražu tiesības Latvijas teritorijā līdz XIII gs. *Latvijas tiesību avoti. Teksti un komentāri*, 1. sējums. Seno paražu un Livonijas tiesību avoti 10.–16. gs. Profesora Edgara Melķiša redakcijā. Rīga : LU žurnāla „Latvijas Vēsture” fonds, 1998, 19.–25. lpp.
- Lazdiņš 2003** – **Lazdiņš, Jānis.** *Latvijas privātiesības. Raksti*. Rīga : LU žurnāla „Latvijas Vēsture” fonds, 2003.
- Ozols 1993** – **Ozols, Arturs.** *Latviešu tautasdziesmu valoda*. 2. labots izdevums. Rīga : Zvaigzne, 1993.
- Sinaiskis 1938** – **Sinaiskis, Vasilijs.** *Latviešu senā sabiedriskā iekārta tautas dziesmu spogulī*. Rīgā : Grāmatu apgādniecība A. Gulbis, 1938.

Šmits 1912 – Šmits, Pēteris. *Etnografisku rakstu krajums*, 1. daļa. Rīga : J. Misiņš, 1912.

Švābe 1921 – Švābe, Arveds. *Latvju kultūras vēsture*, 1. daļa. Rīga : Kulturas Balss, 1921.

Švābe 1932 – Švābe, Arveds. *Latvijas tiesību vēsture*, 1. daļa. Rīga : Latvijas ūniversitātes stud. padomes grāmatnīca, 1932.

II daļa

Valoda un vide

Terminoloģija

Tulkosanas jautājumi

Māris BALTIŅŠ (Valsts valodas centrs)

**LATVIEŠU PĒCKARA TRIMDAS DEVUMS
TERMINOLOGIJAS ATTĪSTĪBĀ: IECE RĒTAIS UN PAVEIKTAIS
CONTRIBUTION OF LATVIAN POSTWAR EXILE IN THE DEVELOPMENT
OF TERMINOLOGY: INTENTIONS AND ACCOMPLISHMENT**

Atslēgvārdi: latviešu trimda, latviešu tehniskā terminoloģija, terminu vārdnīcas.

Keywords: Latvian exile, Latvian technical terminology, terminological dictionaries.

Summary

The paper is dedicated to the contribution of Latvian exile after the World War II in terminology. As a result of warfare in the middle of 1945 approximate 200 000 Latvians are in the Allies occupation zones of Germany. Majority of them didn't like to return in the occupied Latvia and plan to find new country of residence (in most cases US, Canada or Australia). However, limited knowledge of English language and terminology seems to be important obstacle in their professional life. To solve this problem some terminological dictionaries (on technical terms by F. Šalme and on forestry by E. Bakūzis) are prepared.

Since early 50ies several professional organizations of Latvian specialists planned to compile terminological dictionaries to help their compatriots communicate in mother language about professional matters and publish articles in Latvian journals. Only Latvian Association of Engineers and Technicians in Exile succeed to create real team for more as 30 years long voluntary work (involving more as 150 contributors). "Latvian Dictionary of Technical Terms" (*Latviešu tehniskās terminoloģijas vārdnīca*, 1972–1986) was published in five volumes, containing approximate 100 000 Latvian terms with English and German equivalents. Editor-in-chief of this edition was Ernests Dravnieks.

Another big lexicographic project in exile was medium size explanatory dictionary of Latvian language. Initially manuscript was prepared by J. Bičolis in early 1982, but after his death it was several times remodelled by V. Bērziņa-Baltiņa and published only in the middle of 1993 (*Latviešu valodas vārdnīca*). Unfortunately there are no cooperation between philologists and specialists in terminology, and a lot of critical remarks were published in Latvian exile newspapers. One of most active reviewers, L. Zusne, even published special dictionary of the names of plants and animals in Latvian, Latin and English.

Regarding individual terminological projects, it is necessary to mention English-Latvian dictionary of psychological terms (1984) by A. L. Putniņš and collection of the terms of psychoanalysis by K. Tūters (1993). This work is still ongoing, and the enlarged "English-Latvian dictionary of psychology. Terms" (A. L. Putniņš, M. Raščevska) was published in Riga 2016.

Avoti un literatūra

Aserīte 1978 – Aserīte, Maiga. Latviešu tehniskās terminoloģijas vārdnīca (LTTV). III daļa. Latviešu valodas sekcijas darbs. *ALA Kultūras Biroja Žurnāls*, Nr. 22., 1978, 22.–23. lpp.

Aserīte 1988 – Aserīte, Maiga. Nobeigts monumentāls darbs. *Akadēmiskā Dzīve*, Nr. 30, 1988, 79.–80. lpp.

Austrālijas Latvietis 1954 – Studējošo jaunatni gaida svarīgs darbs. *Austrālijas Latvietis*, Nr. 230, 1954, 10. apr.

Bakūzis 1947–1948 – **Bakūzis, Egolfs.** Mežsaimniecības terminoloģija angļu valodā. Fišbaha : Latviešu mežkopju un meža darbinieku biedrība, 1947–1948, 112 valējas lapas. Žurnālu *Meža Darbinieku Vēstis* (Nr. 5–11) un *Meža Vēstis* (Nr. 12–18) pielikums.

Bakūzis 1949 – **Bakūzis, Egolfs.** Latviski-vāciski-angliska vārdnīca mežsaimniecībai un kokrūpniecībai. Fišbaha : Latviešu mežkopju un meža darbinieku biedrība, 1949, 108 valējas lapas. Žurnāla *Meža Vēstis* (Nr. 19–30) pielikums (nepabeigts).

Bērziņa-Baltiņa 1993 – **Bērziņa-Baltiņa, Valerija.** Ievadam. *Latviešu valodas vārdnīca*. Latviešu valodas komisija, Amerikas latviešu apvienība, 1993, III–V lpp.

Dravnieks 1959 – **Dravnieks, Ernests.** Latviešu tehniskā terminoloģija. *Tehnikas Apskats*, Nr. 21, 1959, 3.–4. lpp.

Dravnieks 1970 – **Dravnieks, Ernests.** Latviešu tehniskā terminoloģija. *Arhīvs*, X. Sidneja, 1970, 183.–192. lpp.

Dravnieks 1972 – **Dravnieks, Ernests.** Priekšvārdi. *Latviešu tehniskās terminoloģijas vārdnīca*. Monreāla : Latviešu inženieru apvienības ārzemēs izdevums, 1972.

Hauzenberga-Šurma 1976a – **Hauzenberga-Šurma, Edīte.** Noderīgs izteiksmes līdzekļu kopums. *Jaunā Gaita*, Nr. 107, 1976, 49.–50. lpp.

Hauzenberga-Šurma 1976b – **Hauzenberga-Šurma, Edīte.** Piebildes pie augšējā raksta. *Jaunā Gaita*, Nr. 110, 1976, 70. lpp.

Jēgers 1968 – **Jēgers, Benjamīns.** *Latviešu trimdas bibliogrāfija* : 1940–1960. Stokholma : Daugava, 1968.

Laiks 1956 – Papildinās latviešu tehnisko terminoloģiju. *Laiks*, Nr. 58, 1956, 21. jūl.

Laiks 1958 – Latviešu tehniskās terminoloģijas vārdnīcas radišana trimdā ir paveicams darbs. *Laiks*, Nr. 72, 1958, 6. sept.

Laiks 1969 – Sāks iespiest tehniskās terminoloģijas vārdnīcu. *Laiks*, Nr. 92, 1969, 19. nov.

Lazdiņš 1958 – **Lazdiņš, Nikolajs.** Vai trimdā nepieciešama zinātniskā literatūra savā valodā? *Akadēmiskā Dzīve*, Nr. 1, 1958, 37.–47. lpp.

Millere 1993 – **Millere, Antonija.** Vēl par valodu. *Laiks*, Nr. 27, 1993, 3. apr.

Norvilis 1987 – **Norvilis, Pēteris.** Jauna latviešu valodas vārdnīca. *Laiks*, Nr. 75, 1987, 19. sept.

Popelis 1979 – **Popelis, Jūlijs.** Latviešu tehniskās terminoloģijas vārdnīca. *Tehnikas Apskats*, Nr. 87, 1979, 1.–3. lpp.

Putniņš 1984 – **Putniņš, Aldis.** *Angļu-latvju psiholoģijas vārdnīca*. Footscray (Victoria) : Austrālijas Jaungaitnieku apvienība, 1984.

Putniņš, Raščevska 2016 – **Putniņš, Aldis; Raščevska, Malgožata.** *Angļu-latviešu psiholoģijas terminu vārdnīca*. Rīga : LU Akadēmiskais apgāds, 2016.

Riekstiņš 2016 – **Riekstiņš, Jānis.** Kā atrada mājas miljoniem bēglu pēc Otrā pasaules kara. *Latvijas Avīze*, Nr. 2, 2016, 5. janv.

Rūķe 1945 – **Rūķe, Velta.** Valodas maiņas. *Daugava*, Nr. 1, 1945, 7.–10. lpp.

Sodums 1957 – **Sodums, Dzintars.** Vajadzīgā vēl nav. *Jaunā Gaita*, Nr. 10, 1957, 145.–146. lpp.

Šalme 1947 – **Šalme, Fricis.** *Angliski-vāciski-latviska tehniska vārdnīca*. Eslingena : A. Brokāna & R. Dovāna apgāds, 1947.

Tehnikas Apskats 1960 – Latviešu tehniskās terminoloģijas vārdnīca: Aicinājums uz tehnisku talku. LIAĀ darba instrukcija latviešu tehnisko terminu vākšanai. *Tehnikas Apskats*, Nr. 28, 1960, 29.–32. lpp.

- Tehnikas Apskats 1961** – Latviešu tehniskās terminoloģijas vārdnīca. *Tehnikas Apskats*, Nr. 31, 1961, 30.–31. lpp.
- Tūters 1993** – **Tūters, Kaspars.** *Psihoanalītisko terminu vārdnīca: no angļu un latviešu valodu tulkoši termini ar piemēriem, kā tos pielietot.* Toronto, 1993.
- V. I. 1982** – **V. I.** Pabeidzami iesākti darbi. *Londonas Avīze*, Nr. 1806, 1982, 15. janv.
- Zusne 1994** – **Zusne, Leonards.** Par jauno „Latviešu valodas vārdnīcu”. *Laiks*, Nr. 18, 1994, 4. marts.
- Zusne 1996** – **Zusne, Leonards.** *Germānismi.* Wancouver : Leonards Zusne, 1996.
- Zusne 2002** – **Zusne, Leonards.** *Augu un dzīvnieku nosaukumi latviski un angļiski.* Wancouver : Leonards Zusne, 2002.
- Zusne 2008** – **Zusne, Leonards.** *Latvian-English dictionary.* 2 sēj. [Philadelphia] : Xlibris, 2008.

Baiba EGLE (Ventspils Augstskola)

**PROBLĒMAS DZIJU KRĀSOJUMA PAVEIDU NOSAUKUMU
TULKOŠANĀ NO ANGLU VALODAS LATVIEŠU VALODĀ**
**ISSUES IN THE TRANSLATION OF YARN COLORWAY TYPE NAMES
FROM ENGLISH INTO LATVIAN**

Atslēgvārdi: dziju krāsa, pamatkrāsas, adīšana, tulkošana.

Key words: yarn colourways, basic color terms, knitting, translation.

Summary

Knitting is an important part of many cultures and different knitting related terms are used in the language. The paper deals with the definitions of color from the linguistic perspective and compares the basic color terms determined by Berlin and Kay to those common in Latvian, then looks at how color is described in two references to knitting in Latvian – one of them being the definitive home economics text on knitting that is still used today and a knitting encyclopedia translated from English that was published a few years ago. However, yarn does not only come in solid colors as determined by basic color terms, so the author looks at the problem of yarn colorway types and why these were not included in the aforementioned reference books and offers possible translations of terms like *self-striping*, *gradient*, *speckled* and other yarn colorway terms that are applicable to both hand-dyed and commercially produced yarns, taking into account both cultural and practical implications in the translation process. Translations of these terms are intended as suggestions to further the development of knitting-related terminology in Latvian.

Avoti un literatūra

Baltiņš 2008 – Baltiņš, Māris. Iespisto terminoloģisko resursu veidi un to salīdzinošs raksturojums. *Vārds un tā pētišanas aspekti* : rakstu krājums, 12 (2). Liepāja : LiePA, 2008, 17.–29. lpp.

Berlin, Kay 1969 – Berlin, Brent; Kay, Paul. *Basic Colour Terms. Their universality and evolution.* California : University of California Press, 1969.

Grasmane 1996 – Grasmane, Maruta. *Mājturība. Adīšana un tamborēšana.* Rīga : Zvaigzne, 1996.

LLVV_e – Latviešu literārās valodas vārdnīca. Rīga : Zvaigzne, 1972. Pieejams: www.tezaurs.lv

Kay, Regier 2003 – Kay, Paul; Regier, Terry. Resolving the question of color naming universals. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 100.15. Washington : National Academy of Sciences of the United States, 2003, pp. 9085–9089.

OD 2016 – Oxford dictionary. Pieejams: <https://en.oxforddictionaries.com/>

Petmora, Hefendena 2012 – Petmora, Frederika; Hefendena, Vikija. *Lielā adīšanas grāmata.* Tulk. Baiba Vītola, Ingrīda Kreicberga. Rīga : Zvaigzne, 2012.

Roze 2015 – Roze, Anitra. *Caur krāsu logu.* Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2015.

Saunders 1995 – Saunders, Barbara. Disinterring Basic Colour Terms: A study of the mystique of cognitivism. *History of human sciences.* London : Sage, 1995, pp. 19–38.

Skujiņa 2008 – Skujiņa, Valentīna. Termindarināšanas strukturālie semantiskie modeļi. *Vārds un tā pētīšanas aspekti* : rakstu krājums, 12 (2). Liepāja : LiePA, 2008, 186.–196. lpp.

Thuraya B. EL-WIFATI (Tripoli University)

WORD-FORMATION OF MEDICAL TERMINOLOGY IN ENGLISH AND PROCESS OF TRANSLATION INTO ARABIC

MEDICĪNAS TERMINOLOĢIJAS DARINĀŠANA ANGLU VALODĀ UN TULKOŠANAS PROCESS ARĀBU VALODĀ

Keywords: word-formation, morphemes, prefixes, suffixes, source language, target language, neologism, hyphenated compounds.

Atslēgvārdi: vārddarināšana, morfēmas, priedēkļi, piedēkļi, avotvaloda, mērķvaloda, neoloģisms jeb jaunvārds, ar defisi savienotie salikteņi.

Kopsavilkums

Katru dienu medicīnas nozarē tiek ieviesti jauni termini, lai iepazīstinātu ar mūsdienīgām medicīniskām procedūrām, medikamentiem un tehnoloģijām. Lielākajā daļā gadījumu tulkotājam rodas grūtības, lai atrastu piemērotu jaunvārdu, kuram būtu tā pati nozīme kā oriģinālvalodā. Ir vispārizināms, ka medicīnas terminoloģiju veido morfēmas, tāpēc, apgūstot noteiktu skaitu morfēmu, iespējams darināt jaunus medicīnas terminus un saglabāt to oriģinālo nozīmi. Tomēr vismodernākā medicīnas terminoloģija jeb jaunvārdi tiek veidoti, pamatojoties uz kontekstu, ko nosaka lingvistiski semantiskā struktūra un termina tiešā un netiešā nozīme. Turklāt jāņem vērā arī termina strukturālā un situatīvā nozīme. Uz termina nozīmi balstītā teorija saskan ar Njūmarka izstrādāto komponentu analīzi, kas pamatojas uz terminu atšķirīgo un dažādo jēgu, kā arī to nozīmīguma hierarhiju – tā var būt vairāk nozīmīga un mazāk nozīmīga.⁶

References

- Bauer 1988** – Bauer, Laurie. *Introducing Linguistic Morphology*. Edinburgh : University Press, 1988.
- Boey 1975** – Boey, Lim Kiat. *An Introduction to Linguistics for the language Teacher*. Singapore University Press, 1975.
- Booij 2002** – Booij, Geert. *The Grammar of Words: An Introduction to Linguistic Morphology*. 2nd Edition. New York : Oxford University Press Inc, 2002.
- Crabtree, Power 1985** – Crabtree, Monica; Power, Joyce. *An Introduction to Language*. 4th Edition. Chicago : Holt, Rinehart and Winston Inc, 1985.
- Cohen 2007** – Cohen, Barbara Janson. *Medical Terminology: An Illustrated Guide*. 5th ed. Philadelphia : Lippincott Williams & Wilkins, 2007.
- Delahunty, Garvey 2010** – Delahunty, Gerald; Garvey, James. *The English Language: From Sound to Sense. Perspectives on Writing*. Fort Collins, Colorado : The WAC Clearinghouse and Parlor Press, 2010.
- Galperin 1977** – Galperin, Ilya Romanovich. *Stylistics*. Moscow : Higher Publishing House, 1977.
- Hutton 2002** – Hutton, Andrew. *An Introduction to Medical Terminology for Health Care: A Self-Teaching Package*, 3rd ed. Edinburgh : Churchill Livingstone, 2002.

⁶ Latvian Translation of Keywords/Summary performed by Antra Roskosa Dr. sc. Admin., Assist. Prof. of Riga Technical University, Institute of Applied Linguistics.

Larson 1998 – **Larson, Mildred.** *Meaning-based translation: A guide to cross-language equivalence.* Lanham, MD : University Press of America and Summer Institute of Linguistics, 1998.

Newmark 1988 – **Newmark, Peter.** *A Textbook of Translation.* Hemel Hempstead : Prentice Hall International, 1988.

Plag 2003 – **Plag, Ingo.** *Word-Formation in English.* Cambridge : Cambridge University Press, 2003.

Sari 1988 – **Sari, Nirmala.** An Introduction to Linguistics. Jakarta : Departemen Pendidikan dan Kebudayaan, 1988.

Stageberg 1999 – **Stageberg, Norman.** *An Introductory English Grammar.* Chicago : Holt, Rinehart and Winston Inc., 1999.

Wisniewski 2007 – **Wisniewski, Kamil.** *Word Formation Processes: How New Words Develop in the English language.* New York : Blackwell, 2007.

Wright, Budin 1997 – **Wright, Ellen; Budin, Gerhard.** *Handbook of Terminology Management.* Vol. 1: Basic Aspects of Terminology Management. Amsterdam : John Benjamins, 1997.

Online Resources

https://en.wikipedia.org/wiki/Medical_terminology. (Retrieved: October 7th, 2016).
<http://www.google.com>

Online Specialised Dictionaries:

The On-line Medical Dictionary <http://cancerweb.ncl.ac.uk/omd>

The Unified Medical Dictionary (UMD) Eng-Arab Medical Dictionary
<<http://www.emro.who.int/umd/>>

Webster's Online Dictionary <http://www.websters-online-dictionary.org>

Anita HELVIGA (Liepājas Universitāte)

**SEMANTISKI FUNKCIONĀLĀS PĀRMAIŅAS VĀRDĀ *stilists*
UN TO ATSPOGUĻOJUMS LATVIEŠU VALODAS
LEKSIKOGRĀFIJĀ⁷**

**SEMANTICALLY FUNCTIONAL CHANGES IN THE WORD *stilists*
AND THEIR REFLECTION IN LATVIAN LEXICOGRAPHY**

Atslēgvārdi: semantiski funkcionālas pārmaiņas, terminoloģija, leksikogrāfija, vārds *stilists*.

Keywords: semantically functional changes, terminology, lexicography, word *stilists* ‘stylist’.

Summary

Occasionally in lexicological and terminological researches on the semantics and usage of some particular word we notice interesting cases which show essential semantically functional changes in vocabulary having happened in a relatively short period of time. Cases like that encourage chronological investigation covering a sufficiently wide context into the ways the particular word has been used and explained, into what conceptual content it contains, what thematic fields it fits, and how it is reflected in lexicographical editions.

The word *stilists* attracted the author’s attention when she was studying literary theory texts written in the 20s–40s of the 20th century. At the said period this word was very frequently used in literary theory (as well as in the fields of theatre, music, and fine arts, and in other branches of the humanities and art) and contextually it is not always possible to accurately define its meaning. Besides, in modern usage the word *stilists* has a completely different conceptual content.

The purpose of the present article is to reflect the principal features in the usage of the word *stilists* in the researches on the field of the humanities (mainly – literary theory) done in the 20s–40s of the 20th century, trace the changes having taken place in the second half of the 20th century and at the beginning of the 21st century, and to ascertain the ways these changes have been reflected in lexicographical sources.

It is well known that in vocabulary, semantically functional changes are a continual process. Narrowing and widening of a word meaning are among these changes. Some word meanings lose their topicality, others expand, get more active or are created anew. Specific semantically functional features of particular literary theory terms have been considered in various aspects in the author’s papers published in the recent years.

Summing up the linguistic facts and the principal ideas, it is possible to make the following conclusions about the word *stilists*:

1. In the 20s–40s of the 20th century the word *stilists* became a household word and was referred to literature, gradually spreading to other branches of the humanities

⁷ Raksts izstrādāts Valsts pētījumu programmas *Letonika – Latvijas vēsture, valodas, kultūra, vērtības* 3. projektā „Latviešu valodas pētījumi 21. gadsimta zinātnes kontekstā”.

and art. In lexicography it was explained as a writer with their own specific style and an elaborate mode of expression.

2. In the Soviet period the word *stilists* was used much more seldom, besides in lexicography the word ‘stylist’ was defined as an expert of stylistic means and their practical implementer not only in literature, but in various other branches of art. In Latvian periodicals and in lexicography outside Latvia the traditions of the previous period were continued – to refer this word to literature.

3. In the most recent stage of terminology development (since the 90s of the 20th century) the word *stilists* has been very often used in quite a different linguistic environment and with a different semantic functionality. It has been referred to a specialist (profession) – a stylist of visual image. The new meaning of the word has been recorded in lexicography since the 2005 editions of dictionaries of foreign words.

4. The semantically functional changes having happened in the word have neared it to common vocabulary. From the terminological vocabulary of literary theory the semantics of the word has expanded to special lexis of philology and art, but in the recent times one of the shades of its meanings has developed into a self-contained semantic unit, which does not contradict the meaning of the term known earlier – a specialist/artist who deliberately uses particular means of style in their work. It is possible that the word *stilists* is becoming a superordinate term with an unlimitedly wide system of terms forming round it.

Avoti

- Ancītis 1980 – **Ancītis, Valdemārs.** Mūzikas popularizētāja piemiņai. *Karogs*, Nr. 10, 1980, 187. lpp.
- Austrālijas Latvietis* 1994/2246 – \$ 10.000 balva. *Austrālijas Latvietis*, Nr. 2246, 1994, 4. nov., 8. lpp.
- Avots 1992 – **Avots, Viesturs.** Aīdas Niedras grāmatu koka kuplojums. *Diena*, Nr. 170, 1992, 11. sept., 3. lpp.
- Bērzs 1969 – **Bērzs, V.** Mākslā ienāk jauni meistari. *Cīņa*, Nr. 108, 1969, 11. maijs, 4. lpp.
- Bračs 1906 – **Bračs, Augusts.** *Rakstniecibas teorija*. Rīga : Sīmaņa apgadibā, 1906.
- Brīvā Zeme* 1937/251 – Kas būs Nobeļa laureāts literatūrā? *Brīvā Zeme*, Nr. 251, 1937, 4. nov., 9. lpp.
- Buda 1987 – **Buda, Agnis.** Jūs jautājāt... *Padomju Jaunatne*, Nr. 106, 1987, 30. maijs, 4. lpp.
- Burtnieks* 1935/7 – „Zvejnieka dēla” otrā daļa. *Burtnieks*, Nr. 7, 1935, 572.–573. lpp.
- Dambergs 1923 – **Dambergs, Valdemārs.** Jozefs Bedjē „Stāsts par Tristanu un Izoldi”. *Ritums*, Nr. 1, 1923, 66.–67. lpp.
- Dārziņš 1937 – **Dārziņš, V.** Borovska koncerts. *Rīts*, Nr. 266, 1937, 28. sept., 6. lpp.
- Diena* 1994/93 – Labvēlīgās krāsas. *Diena*, Nr. 93, 1994, 22. apr., 10. lpp.
- Diena* 1994/100 – Kāpēc niķojas *Matadors?* *Diena*, Nr. 100, 1994, 30. apr., 4. lpp.
- Diena* 1995/11 – Mode pieder tautai! *Diena*, Nr. 11, 1995, 13. janv., 10. lpp.
- Diena* 1995/22 – Cita karaliene drīz būs tronī. *Diena*, Nr. 22, 1995, 26. janv., 8. lpp.
- Diena* 1995/80 – Burdas kundzes Lielā balva – iespējams, jūsu īpašums. *Diena*, Nr. 80, 1995, 4. apr., 5. lpp.
- Dienas Lapa* 1905/44 – Visvairāk lasītais rakstnieks Francijā. „*Dienas Lapas*” Feļetona Pielikums, Nr. 44, 1905, 22. febr., 4. lpp.
- Dinsbergs 1890 – **Dinsbergs, Ernsts.** *Metrika ar tām vajadzīgām dzeijas mākslas ziņām*. Liepāja : K. Ukstiņa apgādienā, 1890.

- Dzīlleja 1920 – **Dzīlleja, Kārlis.** *Poetika (Rakstniecibas teorija)*: skolām un pašmācibai. Rīga : Valtera un Rapas akciju sabiedrības izdevums, 1920.
- Dzīlleja 1921 – **Dzīlleja, Kārlis.** *Mazā poetika pamatskolām*. Rīga : A. Gulbja apgādībā, 1921.
- Dzimtenes Vēstnesis* 1914/173 – Zinātne, māksla un literatūra. „*Dzimtenes Vēstneša*” *Stāstu Felerons*, Nr. 173, 1914, 31. jūl., 6. lpp.
- Jansone 1992 – **Jansone, Inguna.** Mjūriela Spārka. *Diena*, Nr. 27, 1992, 8. febr., 12. lpp.
- Jaunākās Ziņas* 1936/120 – Jauna grāmata: Vladislavs Reimonts „Zemnieki”. *Jaunākās Ziņas*, Nr. 120, 1936, 29. maijs, 1. lpp.
- Jēgere-Freimane 1937 – **Jēger-Freimane, Paula.** Emīlija Prūse „Sūnekli”. *Izglītības Ministrijas Mēnešraksts*, Nr. 7/8, 1937, 143.–144. lpp.
- Kalniņš 1892 – **Kalniņš, Juris.** *Latviešu rakstniecibas teorija*. Jelgava : J. Dravīņ-Dravnieka apgādībā, 1892.
- Karogs* 1961/4 – Pozitīvais varonis – smiekli. *Karogs*, Nr. 4, 1961, 151. lpp.
- Karogs* 1968/6 – Ē. M. Remarkam 70 gadu. *Karogs*, Nr. 6, 1968, 186. lpp.
- Karogs* 1976/5 – Top Žeromska muzejs. *Karogs*, Nr. 5, 1976, 195. lpp.
- Karogs* 1977/3 – Habitam Musrepovam – 75. *Karogs*, Nr. 3, 1977, 192.–193. lpp.
- Kārkliņš 1921 – **Kārkliņš, Kārlis.** *Rakstniecības teorija* : pamatskolas kurss. Valmiera : J. Dūnis, 1921.
- Klaustiņš 1925 – **Klaustiņš, Roberts.** *Poētika pamatskolām*, 1. daļa : stilistika. Rīga : A. Gulbis, 1925.
- Kubuliņa 1995 – **Kubuliņa, Anda.** Mākslinieciskie meklējumi un atradumi 1994. gada dzejas debijās. *Karogs*, Nr. 4, 1995, 153.–159. lpp.
- Ķelpe 1934 – **Ķelpe, Jānis.** Grāmatu apskats. *Madonas Ziņas*, Nr. 19, 1934, 11. maijs, 4. lpp.
- Ķelpe 1936a – **Ķelpe, Jānis.** Jaunas grāmatas. *Madonas Ziņas*, Nr. 40, 1936, 2. okt., 2. lpp.
- Ķelpe 1936b – **Ķelpe, Jānis.** Jaunas grāmatas. *Kurzemes Vārds*, Nr. 257, 1936, 11. nov., 5. lpp.
- Laiks* 1963/85 – Jubilejas biste Knutam Lesiņam. *Laiks*, Nr. 85, 1963, 23. okt., 3. lpp.
- LARA'S Lapa* 1996/46–47 – Rakstnieku Henriju Mooru pieminot. *LARA'S Lapa*, Nr. 46–47, 1996, 32. lpp.
- Latgales Vēstnesis* 1938/8 – Fr. Molnāra drāma „Noslēpumainā”. *Latgales Vēstnesis*, Nr. 8, 1938, 19. janv., 4. lpp.
- Latviešu Ziņas* 1947/88 – Andrei Žids – Nobeļa prēmijas laureāts. *Latviešu Ziņas*, Nr. 88, 1947, 15. nov., 6. lpp.
- Latvija Amerikā* 2005/22 – Bukera prēmija īru rakstniekiem. *Latvija Amerikā*, Nr. 22, 2005, 22. okt., 3. lpp.
- Latvis* 1934/3730 – Dzejnieka Kārļa Krūzas 50 gadi. *Latvis*, Nr. 3730, 1934, 18. apr., 3. lpp.
- Latvju Ziņas* 1946/62 – Miris H. G. Velss (Wells). *Latvju Ziņas*, Nr. 62, 1946, 17. aug., 4. lpp.
- Liepājas Atbalss* 1911/211 – Mākslas un literatūras hronika. *Liepājas Atbalss*, Nr. 211, 1911, 16. nov., 3. lpp.
- Līgotņu Jēkabs 1935 – **Līgotņu Jēkabs.** Latviešu valodas izteikses līdzekļi. *Burtnieks*, Nr. 8, 1935, 657. lpp.
- Līgotņu Jēkabs 1937 – **Līgotņu Jēkabs.** Romānistam Augustam Mežsētam. *Jaunākās Ziņas*, Nr. 252, 1937, 5. nov., 3. lpp.

- Lokomotīve* 1941/23 – Jaunāko grāmatu apskats. *Lokomotīve*, Nr. 23, 1941, 2. janv., 31. lpp.
- Magazina* 1934/124 – Nacionālās operas chronika. *Magazina*, Nr. 124, 1934, 28. sept., 28. lpp.
- Mūsu Mājas Viesis* 1938/19 – Grāmatas. *Mūsu Mājas Viesis*, Nr. 19, 1938, 5. maijs, 14. lpp.
- Poruks 1928 – **Poruks, I.** Feiermaņa otrs koncerts. *Pēdējā Brīdī*, Nr. 271, 1928, 28. nov., 5. lpp.
- Raisters 1943 – **Raisters, Ēriks.** Kultūras un mākslas dzīve. *Daugavas Vanagi*, Nr. 27, 1943, 9. jūl., 4. lpp.
- Rauda 1940 – **Rauda, Antons.** Jaunās grāmatas. *Atpūta*, Nr. 830, 1940, 27. sept., 30. lpp.
- Rīts* 1934/98 – Romantisms jaunā atveidojumā. *Rīts*, Nr. 98, 1934, 2. dec., 6. lpp.
- Rīts* 1935/198 – Trīs jaunas grāmatas. *Rīts*, Nr. 198, 1935, 21. jūl., 4. lpp.
- Saldus Avīze* 1934/129 – Rakstniecība un kritika. *Saldus Avīze*, Nr. 129, 1934, 18. dec., 5. lpp.
- Sarkane 1983 – **Sarkane, Ligita.** Vēl viena atklātības stunda. *Padomju Jaunatne*, Nr. 239, 1983, 16. dec., 4. lpp.
- SestDiena* 1995/111 – Modei ir jādzīvo. *SestDiena*, Nr. 111, 1995, 13. maijs, 20. lpp.
- Students* 1923/16 – Rakstnieku vakaru... *Students*, Nr. 16, 1923, 31. janv., 7. lpp.
- Valdības Vēstnesis* 1922/102 – Māksla. *Valdības Vēstnesis*, Nr. 102, 1922, 9. maijs, 3. lpp.
- Vecgrāvis 1994 – **Vecgrāvis, Viesturs.** Sāpe, slēpusies zem maskas. *Karogs*, Nr. 5, 1994, 140.–147. lpp.
- Zemzaris 1989 – **Zemzaris, Imants.** Tepat uz zemes. *Māksla*, Nr. 5, 1989, 40.–41. lpp.

Vārdnīcas

- ISV 2005 – *Ilustrētā svešvārdu vārdnīca*. Sast. I. Andersone. Rīga : Avots, 2005.
- LEV 2007 – *Lielā enciklopēdiskā vārdnīca*. Rīga : Jumava, 2007.
- LKV XX 1939–1940 – *Latviešu konversācijas vārdnīca* : 21 sēj. Red. A. Švābe. 20. sēj. Rīga : A. Gulbis, 1939–1940, 40721. sl.
- LLVV 7₂ 1991 – *Latviešu literārās valodas vārdnīca*. 8 sēj. Atb. red. L. Ceplītis, M. Stengrevica. 7₂. sēj. Rīga : Zinātne, 1991.
- LVV 1987 – *Latviešu valodas vārdnīca*: A–Ž. Atb. red. D. Guļevska. Rīga : Avots, 1987.
- LVV 1993 – *Latviešu valodas vārdnīca*. Atb. red. V. Bērziņa-Baltiņa, J. Bičolis. Amerikas Latviešu apvienība. Nujorka, 1993.
- LVV 2006 – *Latviešu valodas vārdnīca*. Red. D. Guļevska, I. Rozenštrauha, D. Šnē. Rīga : Avots, 2006.
- MLVV -e – *Mūsdieni latviešu valodas vārdnīca*. Red. I. Zuicena. LU Latviešu valodas institūts. Pieejams: <http://www.tezaurs.lv/mlvv/>
- SvV 1934 – *Svešvārdu vārdnīca*. Sakārt. Ed. Ozoliņš. Red. J. Endzelīns. Rīga : A. Gulbis, 1934.
- SvV 1999 – *Svešvārdu vārdnīca*. J. Baldunčika red. Rīga : Jumava, 1999.
- SvV 2005 – *Svešvārdu vārdnīca*. J. Baldunčika red. 2. izdevums. Rīga : Jumava, 2005.
- SvV 2007 – *Svešvārdu vārdnīca*. J. Baldunčika red. 3. izdevums. Rīga : Jumava, 2007.
- SvV 2008 – *Svešvārdu vārdnīca*. Sast. I. Andersone u. c. Rīga : Avots, 2008.

Literatūra

Helviga 2011 – **Helviga, Anita.** Termina *personāžs* lietojuma specifika latviešu literatūrzinātnē. *Aktuālas problēmas literatūras zinātnē* : rakstu krājums, 16. Liepāja : LiePA, 2011, 194.–210. lpp.

Helviga 2012 – **Helviga, Anita.** Leksēmas *teksts* lietojums un derivatīvā aktivitāte mūsdienu literatūrzinātnes terminoloģijā. *Aktuālas problēmas literatūras zinātnē* : rakstu krājums, 17. Liepāja : LiePA, 2012, 106.–124. lpp.

Helviga 2015 – **Helviga, Anita.** *Latviešu literatūrzinātnes terminoloģija: vēsturiskais, lingvistiskais un terminogrāfiskais raksturojums* : promocijas darbs. Liepāja : Liepājas Universitāte, 2015.

Karulis 1967 – **Karulis, Konstantīns.** Vārdu nozīmju paplašināšanās un sašaurināšanās. *Latviešu valodas kultūras jautājumi* : rakstu krājums. Rīga : Liesma, 1967, 20.–39. lpp.

Skujiņa 1967 – **Skujiņa, Valentīna.** Vārda nozīmes maiņa kā terminu darināšanas līdzeklis. *Latvijas PSR Zinātņu Akadēmijas Vēstis*, Nr. 2 (235), 1967, 90.–99. lpp.

Skujiņa 1998 – **Skujiņa, Valentīna.** Semantisko kategoriju īpatnības terminoloģijā. *Linguistica Lettica*, Nr. 2. Rīga : LVI, 1998, 49.–59. lpp.

Veisbergs 2012 – **Veisbergs, Andrejs.** Semantiskās pārmaiņas latviešu valodā (angļu valodas iespaids). *Apvienotais Pasaules latviešu zinātnieku 3. kongress un Letonikas 4. kongress „Zinātne, sabiedrība un nacionālā identitāte”*. *Valodniecības raksti*. Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2012, 329.–347. lpp.

Zuicena 2012 – **Zuicena, Ieva.** Latviešu valodas attīstības procesa atspoguļojums „Mūsdienu latviešu valodas vārdnīcā”. *Apvienotais Pasaules latviešu zinātnieku 3. kongress un Letonikas 4. kongress „Zinātne, sabiedrība un nacionālā identitāte”*. *Valodniecības raksti*. Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2012, 236.–246. lpp.

Justīne KUZNECOVA (Ventspils Augstskola)

**AR DATORKRĀPŠANU SAISTĪTU TERMINNU VEIDOŠANĀS
UN ATTĪSTĪBA LATVIEŠU VALODĀ**

**FORMATION AND DEVELOPMENT OF TERMS
RELATED TO COMPUTER FRAUD IN LATVIAN**

Atslēgvārdi: krāpniecība, kibernoziedzība, datorkrāpšana, juridiskā terminoloģija, datorterminoloģija.

Keywords: fraud, cybercrime, computer fraud, legal terminology, computer terminology.

Summary

The present paper is dedicated to the formation and development of particular terms related to computer fraud in Latvian. The aim of the paper is to discuss the reasons for such development and to establish the extent of the linguistic domination of English, considering the fact that in the past decades the Latvian language has been mainly influenced by the English language which has become the main donor language also for many terms related to a computer fraud. Therefore, as we experience more and more complex methods of computer fraud which bear unusual English designations, we acknowledge the need to provide an appropriate equivalent in the target language. The analysis confirms that most of the terms discussed in this paper have been formed in the Latvian language by making a word-for-word translation from English into the Latvian language. Usually such translations are done by non-linguists, for example, IT specialists, journalists, internet commentators etc., thus causing inconsistency. Furthermore, it should be noted that a dictionary of Latvian terms related to a computer fraud has not yet been compiled.

Avoti

IATE – IATE terminu datubāze [sk. 2016. g. 10. nov.]. Pieejams: <http://iate.europa.eu>

KPK 2001 – Convention on Cybercrime [sk. 2016. g. 14. nov.]. Pieejams: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/185>

LLVV_{-e} – Latviešu literārās valodas vārdnīca [sk. 2016. g. 14. nov.]. Pieejams: <http://www.tezaurs.lv/llvv/>

LR Kriminālikums – Latvijas Republikas Kriminālikums [sk. 2016. g. 9. nov.]. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=88966>

LZA TK ITTETATD – Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisijas Informācijas tehnoloģijas, telekomunikācijas un elektronikas terminoloģijas apakškomisijas terminu datubāze [sk. 2016. g. 14. nov.]. Pieejams: <http://termini.lza.lv/article.php?id=34>

Literatūra

Baldunčiks 2016 – Baldunčiks, Juris. Mūsdienu latviešu terminoloģija valodu kontaktu vējos: *lidmašīna*, *lidaparāts* un *gaisa kuģis*. *Terminrade Latvijā senāk un tagad*. Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisijas 70 gadu jubilejas konferencei veltīts īsrakstu krājums. Rīga : Zinātne, 2016, 20.–29. lpp.

Judins 2013 – Judins, Andrejs. *Latvijas tiesībsargājošām iestādēm trūkst kapacitātes kibernoziegumu izmeklēšanā* [sk. 2016. g. 6. nov.]. Pieejams: <https://www.diena.lv/raksts/latvija/viedokli/judins-latvijas-tiesibsargajosam-iestadem-trukst-kapacitates-kibernoziegumu-izmeklesana-14019092>

Ķinis 2011 – Ķinis, Uldis. Nodarījumi pret informācijas sistēmu drošību. *Jurista Vārds*, Nr. 39, 2011 [sk. 2016. g. 6. nov.]. Pieejams: https://defense.lv/wp-content/uploads/2011/09/uldis_kinis_kriminallikuma_piemerosanas_problemas.pdf

Skujiņa 1999 – Skujiņa, Valentīna. Nacionālais un internacionālais datorterminoloģijā. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 251/252, 1999, 10. aug. [sk. 2016. g. 9 nov.]. Pieejams: <https://www.vestnesis.lv/ta/id/18293>

Vancāne 2012 – Vancāne, Ilze. *Latviešu datorterminoloģijas attīstība* [sk. 2016. g. 8. nov.]. Pieejams: <http://www.vvk.lv/index.php?sadala=138&id=294>

Linda LAUZE (Liepājas Universitāte)

ATVAINOŠANĀS FRĀZES MUTVĀRDU SAZINĀ PHRASES OF APOLOGY IN SPOKEN COMMUNICATION

Atslēgvārdi: atvainošanās frāzes, pieklājība, mutvārdu saziņa, lingvistiskā pragmatika, sintakse.

Keywords: phrases of apology, politeness, spoken communication, linguistic pragmatics, syntax.

Summary

Apologies, like openings and closings, greetings and farewells, address forms and phrases of gratitude, are among phrases that express linguistic politeness. The aim of the present article is to analyse phrases of apology in spoken communication from the point of view of pragmatics and syntax. The paper highlights both non-linguistic reasons and those that interfere with language use.

The aggregated material was recorded from radio programmes and everyday speech. The present article is based on the results of survey data, too. On social networking microblogging service *Twitter* there was organized a quick poll that consisted of two questions used in separate tweets. This is why the number of respondents taking part in the survey differed. 220 respondents answered the question *Has the provider or the seller apologized because the service or product you needed was not available?* 117 respondents chose one of the options *yes, often, sometimes* and *no* answering the question *Has the provider or the seller apologized after you wanted to resolve some misunderstandings connected with the quality or the price of the service or the product?*

From the point of view of pragmatics, apologizing is one of the ways of starting a conversation with a stranger. In other cases it is stated that apologizing belongs to strategies of negative politeness being one of face-threatening acts. Thus it is necessary to be aware not only of reasons when it is important to apologize in communication, but also of a need to give a reply to an apology.

There are three main Latvian language variants of syntactic constructions expressing apologies in spoken communication. They are the following. Firstly the predicate is expressed by the imperative form of the verb and secondly by its indicative form. The third variant is a syntactic construction with a noun in the accusative in its centre where the predicate is used in its syntactic zero form with the meaning ‘to ask’. Comparing both forms of the verb *atvainoties* ‘to apologize’ in phrases of apology in spoken communication, it is necessary to point out that in the Latvian language one should prefer the imperative form of the above-mentioned verb to express politeness in the form of a request.

Avoti

- CFM – radiostacija „Capital FM”
- LL – raksta autores runas faktu kartotēka
- LR1 – radiostacija „Latvijas radio 1”
- SR – radiostacija „Saldus radio”

Literatūra

- Brown, Levinson 1987 – Brown, Penelope; Levinson, Stephen.** *Politeness – Some Universals in Language Usage*. Cambridge : Cambridge University Press, 1987.
- Ceplītis, Rozenbergs, Valdmanis 1989 – Ceplītis, Laimdots; Rozenbergs, Jānis; Valdmanis, Jānis.** *Latviešu valodas sintakse*. Rīga : Zvaigzne, 1989.
- Ķestere 2007 – Ķestere, Iveta.** *Lietišķā eikete. Eiropas pieredze*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2007.
- Lauze 2004 – Lauze, Linda.** Kā viens otru uzrunājam. *Mana novada valoda: Lejaskurzeme*. Liepāja : LiePA, 2004, 110.–119. lpp.
- Lauze 2008 – Lauze, Linda.** Par sasveicināšanos un atvadīšanos dažādās situācijās. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Populārzinātnisku rakstu krājums, Nr. 3. Rīga : LU Akadēmiskais apgāds, 2008, 5.–12. lpp.
- Lauze 2009 – Lauze, Linda.** Sarunas sākuma un beigu formulas. *Vārds un tā pētīšanas aspekti* : rakstu krājums, 13 (2). Liepāja : LiePA, 2009, 135.–146. lpp.
- Lauze 2011a – Lauze, Linda.** Pateicības frāzes mutvārdu saziņā. *Vārds un tā pētīšanas aspekti* : rakstu krājums, 15 (2). Liepāja : LiePA, 2011, 223.–231. lpp.
- Lauze 2011b – Lauze, Linda.** Ceļā uz veiksmīgu saziņu. *Ar mūsdienu acīm uz klasiskām lietām: saturs un metodika*. Rīga : LVA, 2011, 18.–29. lpp.
- Lauze 2012 – Lauze, Linda.** Novēlējumu sintaktiskie varianti mutvārdu saziņā. *Baltistica*, VIII Priedas. Vilnius : Vilniaus universitetas, 2012, 79.–88. lpp.
- Lauze 2014 – Lauze, Linda.** Par sarunvalodas normu. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Populārzinātnisku rakstu krājums, Nr. 9. Rīga : Latviešu valodas aģentūra, 2014, 123.–130. lpp.
- Lauze, Politere 2015 – Lauze, Linda; Politere, Kristīne.** Pieklājības frāzes mutvārdu saziņā: dzimtes aspekts. *Scriptus Manet* : humanitāro un mākslas zinātņu žurnāls, Nr. 1. Liepāja : LiePA, 2015, 60.–71. lpp.
- Levinson [1983] 2000 – Levinson, C. Stephen.** *Pragmatics*. Cambridge : Cambridge University Press, [1983] 2000.
- Liepa 2006 – Liepa, Dite.** 8. Saeimas deputāšu runu analīze: feministiskais aspekts. *Vārds un tā pētīšanas aspekti* : rakstu krājums, 10. Liepāja : LiePA, 2006, 207.–215. lpp.
- LVG 2013 – Latviešu valodas gramatika.** Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2013.
- Mey 2001 – Mey, Jacob L.** *Pragmatics. An Introduction*. Malden : Blackwell Publishing, 2001.
- Meyerhoff 2011 – Meyerhoff, Miriam.** *Introducing Sociolinguistics*. Second edition. London and New York : Routledge, 2011.
- Ostins 2011 – Ostins, Džons Langšovs.** *Kā ar vārdiem darīt lietas*. Rīga : Liepnieks & Rītups, 2011.
- Plaude 2004 – Plaude, Ilze.** *Pragmatika*. Rīga : SIA JUMI, 2004.
- Rozīna, Karapetjana 2011 – Rozīna, Gunta; Karapetjana, Indra.** *Pragmatics and Linguistic Politeness. A Practical Introduction*. Rīga : University of Latvia, 2011.

Nijolė LITEVKIENĖ (Šiauliai State College)

**EVOLUTION OF LITHUANIAN ANATOMICAL TERMINOLOGY:
ANATOMICAL TERMS IN P. LEONAS-LEONAVIČIUS'**

**LATIN-LITHUANIAN DICTIONARY
(LOTYNIŠKAI-LIETUVIŠKAS ŽODYNAS)**

**LIETUVIEŠU ANATOMIJAS TERMINOLOGIJAS ATTĪSTĪBA:
ANATOMIJAS TERMINI PETRA LEONA-LEONAVIČA LATĪNISKI-
LIETUVISKAJĀ VĀRDNĪCĀ (LOTYNIŠKAI-LIETUVIŠKAS ŽODYNAS)**

Keywords: language of medicine, medical terminology, differentiation of terms, identity of terms.

Atslēgvārdi: medicīnas valoda, medicīnas terminoloģija, terminu diferencēšana, terminu atbilsme.

Kopsavilkums

Tāpat kā citu zinātņu, arī lietuviešu medicīnas terminoloģija veidojusies vairākus gadsimtus. 19. gadsimta beigās un 20. gadsimta sākumā tika likti pamati mūsdienu lietuviešu medicīnas terminoloģijai, sākās tās kārtošana, vienādošana, tika risināti dažādi terminoloģijai svarīgi jautājumi.

Par vienu no pirmajiem lietuviešu medicīnas terminu radītājiem uzskatāms profesors Petrs Avižonis (*Petras Avižonis*). Viņš darinājis vairāk nekā 200 lietuviešu medicīnas terminu. Par lietuviešu anatomijas leksikas sākotni var uzskatīt Konstantina Sirvīda (arī *Konstantinas Širvydas*, latīniski *Constantinus Szyrwid*, poliski *Konstanty Szyrwid*) trīsvalodu vārdnīcu (pirmais izdevums – ap 1620. gadu). Neapšaubāms anatomijas leksikas kā sistēmas pamatlīcējs ir Jons Basanavičs (*Jonas Basanavičius*). Lietuviešu literatūras un folkloras institūta (*Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas*) rokrakstu krātuvē saglabāti viņa sarakstītie „Anatomijas un medicīnas vārdu krājuma materiāli” (*Anatomijos ir medicinos vardyno medžiaga*), kurā apkopots ap 270 anatomijas nosaukumu krievu, latīnu un lietuviešu valodā, atsevišķas atbilstības arī vācu un poļu valodā.

Balstoties apkopotajā materiālā, rakstā salīdzināti Petra Leona-Leonaviča (*Petras Leonas-Leonavičius*) „Latīniski-lietuviskās vārdnīcas” (*Lotyniškai-lietuviškas žodynās*, 1947) un 1980. gadā izdotās „Medicīnas terminu vārdnīcas” (*Medicinos terminų žodynās*) anatomijas terminu atbilstību un atšķirību aspekti. Lielākā anatomijas terminu daļa abos pētītajos avotos ir identiska, bet daļa terminu nav iesaknojušies mūsdienu anatomijas terminoloģijā.

Resources

MTŽ – Astrauskas, Vytautas et al. *Medicinos terminų žodynās*. Vilnius : Mokslas, 1980.

LLŽ – Leonas-Leonavičius, Petras. *Lotyniškai-lietuviškas žodynās*. Oldenburgas 1947.

References

Dircks 2005 – Dircks, J Henry. Greek and Latin in Medical Terminology. 2005 [Internet access: 12-12-2016]. http://www.athenisfinlandiae.com/AF10_Forsius%

[20Arno_Latin%20as%20the%20language%20of%20Medicine%20-%20historical%20survey.pdf](#)

Kachlik et al. 2008 – **Kachlik, David; Baca, Vaclav; Bozdechova, Ivana et al.** Anatomical terminology and nomenclature: past, present and highlights. *Surg Radiol Anat*, 2008, pp. 30–459.

Katalin 2013 – **Katalin, Nagi Imola.** The History, Peculiar Terminology and Translation Problems of the Language of Medicine. *Diacronia. The Proceedings of the International Conference Literature, Discourse and Multicultural Dialogue*, 2013, pp. 179–189.

Litevkienė 2011a – **Litevkienė, Nijolė.** Evolution of Lithuanian Anatomical Terminology: Konstantinas Širvydas' Heritage. *Vārds un tā pētīšanas aspekti : rakstu krājums*, 15 (2), 2011. Liepāja : LiePA, pp. 248–253.

Litevkienė 2011b – **Litevkienė, Nijolė.** Anatomical Terms in J. Basanavičius' Manuscript Anatomijos ir medicinos vardyno medžiaga. *Santalka*, 2011, pp.150–157.

Répás 2013 – **Répás, László.** Basics of Medical Terminology. Litográfia Nyomda, Debrecen, 2013, pp. 5–6.

Singer 1959 – **Singer, Charles.** The Strange Histories of Some Anatomical Terms. *Med Hist.* 1959, January, 3 (1), 1–7.

GUNTA LOČMELE, Helēna GIZELEZA (Latvijas Universitāte)

**REKLĀMAS VALODAS ĪPATNĪBAS
LATVIEŠU MEDICĪNAS ŽURNĀLOΣ (1989–2014)**
**PECULIARITIES OF ADVERTISING LANGUAGE
IN LATVIAN MEDICAL JOURNALS (1989–2014)**

Atslēgvārdi: reklāmas valoda, medicīnas terminoloģija, vizuālie izteiksmes līdzekļi.

Keywords: advertising language, medical terminology, visual media of expression.

Summary

The research is dedicated to the peculiarities of advertising language in Latvian medical journals from 1989 to 2014.

The authors analysed several types of messages in the advertisements of medical devices and services, interaction of image and text, the role of image in filling the message with values and attitude.

Analysis of the terms applied in the advertisements indicates an ongoing active process of term formation in the field of medicine, which is characterised by insufficient systematisation of the linguistic material and inconsistent usage of various term formation methods.

Avoti

Baltiņš 2003 – Baltiņš, Māris. *Lietišķā epidemioloģija*. Rīga : Zinātne, 2003.

Kalvelis 1995 – Kalvelis, Andrejs. Koronārās sirds slimības sekundārā profilakse. *Latvijas Ārsti*, Nr. 4, 1995, 4. lpp.

Kalme et al. 2006 – Kalme, Vita; Ozoliņa, Mārīte Antra; Raibarts, Jānis. Dislipidēmijas korekcija kardiovaskulāro slimību profilaksē. *Latvijas Ārsti*, Nr. 3, 2006, 32. lpp.

Lācis 2006 – Lācis, Jānis. Hroniska sirds mazspēja un biežākās nekardiālās pavadošās slimības. *Latvijas Ārsti*, Nr. 12, 2006, 41. lpp.

Motivāne, Lejnieks 2008 – Motivāne, Maija; Lejnieks, Aivars. Fibrātu terapijas efektivitāte dislipidēmijas korekcijā un kardiovaskulāro slimību profilaksē. *Latvijas Ārsti*, Nr. 10, 2008, 21. lpp.

Literatūra

Ahero 1967 – Ahero, Antonija. Par citu valodu ietekmi vārdu darināšanā. *Latviešu valodas kultūras jautājumi*, 3. laidiens. Rīga : Liesma, 1967, 12.–20. lpp.

Baltiņš 2007 – Baltiņš, Māris. Sekmīgas un vispusīgas terminu sistēmas izveides ekstralingvistiskie šķēršļi. *Mūsdienu valoda mūsdienu sabiedrībā. Sociolingvistika un sinhronā valodniecība*. Akadēmīka Jāņa Endzelīna 134. dzimšanas dienas atceres starptautiskās zinātniskās konferences materiāli. Latviešu valodas institūts. Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2007.

Butāne et al. 2012 – Butāne, Anita; Kurmiņa, Linda; Pūtele, Iveta. Dažas jaunākās latviešu terminoloģijas iezīmes. *Zinātne, sabiedrība un nacionāla identitāte. Valodniecības raksti*. Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2012, 224.–235. lpp.

Chandler 2007 – Chandler, Daniel. *Semiotics: the basics*. 2nd edition. New York : Routledge, 2007.

Hall 2006 – Hall, Stuart. Encoding/Decoding. *Media and Cultural Studies*. Key Works. Durham, M. G. and Kellner, D. M. Eds. Malden, Oxford, Carlton : Blackwell Publishing, 2006, pp. 163–174.

Kress, van Leeuwen 1996 – Kress, Gunther; van Leeuwen, Theo. Reading Images. *The Grammar of Visual Design*. London, New York : Routledge, 1996.

MK noteikumi Nr. 378 – Ministru kabineta noteikumi „Zāļu reklamēšanas kārtība un kārtība, kādā zāļu ražotājs ir tiesīgs nodot ārstiem bezmaksas zāļu paraugus”, 2011. gada 17. maijs [sk. 2017. g. 16. apr.]. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=230392>

Oļehnoviča, Ikere, Liepa 2016 – Oļehnoviča, Ilze; Ikere, Zaiga; Liepa, Solveiga. The interplay of literal and metaphorical meanings in printed advertisement. *International Conference; Meaning in Translation: Illusion of Precision*, MTIP2016, 11–13 May 2016, Riga, Latvia. Procedia – Social and Behavioral Sciences, 231, 2016, pp. 25–31.

Skujiņa 1993 – Skujiņa, Valentīna. *Latviešu terminoloģijas izstrādes principi*. Rīga : Zinātne, 1993.

Горбачева, Каменева 2014 – Горбачева, Ольга; Каменева, Вероника. Визуальные стилистические средства в социальной интернет-рекламе, или зарождение визуальной стилистики текста. *Политическая лингвистика*, № 2, 2014, с. 124–127.

Самусева 2015 – Самусева, Н. А. Принципы визуализации в социальной рекламе. *Вестник Московского государственного университета печати*, № 2, 2015, с. 229–231 [sk. 2017. g. 16. apr.]. Pieejams: <http://cyberleninka.ru/article/n/printsiipy-vizualizatsii-v-sotsialnoy-reklame>

Ткаченко, Красноярова 2013 – Ткаченко, Ольга; Красноярова, Дарья. Креативная основа визуальной коммуникации. *Омский научный вестник*, № 5 (122), 2013, с. 265–267 [sk. 2017. g. 16. apr.]. Pieejams: <http://cyberleninka.ru/article/n/kreativnaya-osnova-vizualnoy-kommunikatsii>

Laimdota LOČMELE (Latvijas Universitāte)

**EIROPAS SAVIENĪBAS JURIDISKIE TEKSTI KĀ NARATĪVI
JURIDISKĀS ANGLŪ VALODAS KURSĀ
LATVIJAS UNIVERSITĀTES
TIESĪBU ZINĀTNU BAKALAURA PROGRAMMĀ**

**EUROPEAN UNION LEGAL TEXTS AS NARRATIVES IN THE COURSE
OF LEGAL ENGLISH FOR BACHELORS OF LAW AT LATVIA UNIVERSITY**

Atslēgvārdi: nozares angļu valoda, juridiskā angļu valoda, Eiropas Savienības Tiesas spriedumi, teksta semiotika, diskursa studijas, sintaktiskās un semantiskās makrostruktūras, juridiskais naratīvs.

Keywords: English for specific purposes, legal English, judgments of the Court of Justice of the European Union, text semiotics, discourse studies, syntactic and semantic macrostructures, legal narrative.

Summary

The present article is a study in applied linguistics. Its theoretical basis consists of research in text semiotics, narratology and discourse analysis, studies into the development and use of the English written language in European Union institutions as well as prescriptive documents for authors and translators.

The aim of the study is to explore the European legal texts with the help of the semiotic method to create new linguistic tools to improve communication between legal English language users in the EU institutions mainly among non-native speakers of English. The object of the research are judgments of the European Court of Justice, the subject of the study is the narrative structure of the judgments of the European Court of Justice.

There are three general implications of the study. Firstly, splitting a text into macro-structures and viewing it as a superstructure and a type serves as an instrument to master a large amount of information and read quickly. Secondly, processes of learning in general are affected. ECJ judgments constitute a multi-level discourse and contain much information in a very laconic expression. Narrative structures may serve as gestures which are capable of transferring complicated and voluminous information in one stroke. Thirdly, not only the macro-structures of a single text interact with one another and together make up the meaning of the text, but also one text interacts with another, e. g., a judgment of the ECJ can potentially set a precedent for many other judgments; legal texts in EU are subject to hierarchy rules and thus have different legal force. Therefore it can be argued that textual competence enhances students' knowledge of the social and cultural structures and contexts, different kinds of language use and communication forms.

Avoti un literatūra

Barthes 1977 – Barthes, Roland. *Image. Music. Text* : Essays selected and translated by Stephen Heath. New York : Hill & Wang, 1977.

C-26/69 – Judgment of the Court of 12 November 1969. Erich Stauder v City of Ulm-Sozialamt. Reference for a preliminary ruling: Verwaltungsgericht Stuttgart – Germany.

Case pp. 29–69 [sk. 2017. g. 25. apr.]. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:61969CJ0029&qid=1493731061294&from=LV>

C-353/04 – Lieta C-353/04 Nowaco Germany GmbH pret Hauptzollamt Hamburg – Jonas. [sk. 2017. g. 25. apr.]. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:62004CJ0353&from=EN>

C-307/84 – Judgment of the Court of 3 June 1986. Commission of the European Communities v French Republic. Nationality requirement for appointment and establishment in permanent employment as a nurse. Case 307/84 [sk. 2017. g. 26. apr.]. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:61984CJ0307&from=EN>

English Style Guide – *English Style Guide. A handbook for authors and translators in the European Commission.* Eighth edition: January 2016 Last updated: December 2016 [sk. 2017. g. 25. apr.]. Pieejams: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/styleguide_english_dgt_en_0.pdf

Hermans 1996 – **Hermans, Theo.** The Translator’s Voice in Translated Narrative. *Target*, Vol. 8:1, 1996, pp. 23–48.

Joint Practical Guide 2003 – *Joint Practical Guide of the European Parliament, the Council and the Commission.* Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2003.

McArthur 2003 – **McArthur, T.** World English, Euro-English, Nordic English? *English Today*, 2003, pp. 54–58 [sk. 2017. g. 26. apr.]. Pieejams: DOI: <https://doi.org/10.1017/S026607840300107X>

McAuliffe 2011 – **McAuliffe, Karen.** Hybrid Texts and Uniform Law? The Multilingual Case Law of the Court of Justice of the European Union. *International Journal for the Semiotics of Law*, 01/2011; 24 (1), pp. 97–115.

Pozzo 2012 – **Pozzo, Barbara.** English as a Legal Lingua Franca in the EU Multilingual Context. Ed. C. J. W. Baaij. *The Role of Legal Translation in Legal Harmonization.* The Netherlands : Kluwer Law International, 2012, pp. 183–203.

Robertson 2012 – **Robertson, Colin.** What EU Legislative Texts Reveal about Power, Control and Transparency. Bhatia, V. K. *Transparency, Power and Control. Perspectives on Legal Communication.* London : Routledge, 2012, pp. 110–123.

Strandvik 2012 – **Strandvik, Ingemar.** Legal Harmonization Through Legal Translation: Texts that Say the Same Thing? Ed. C. J. W. Baaij. *The Role of Legal Translation in Legal Harmonization.* The Netherlands : Kluwer Law International, 2012, pp. 25–51.

Trebits 2009 – **Trebits, Anna.** Conjunctive Cohesion in English Language EU Documents – A corpus-based analysis and its implications. *English for Specific Purposes*, 28, 2009, pp. 199–210.

Van Dijk 1976 – **Van Dijk, Teun Adrianus.** Narrative Macro-Structures. Logical and Cognitive Foundations. *PTL: A Journal for Descriptive Poetics and Theory of Literature*, Vol. 1, 1976, pp. 547–568 [sk. 2017. g. 24. apr.]. Pieejams: <http://www.discourses.org/OldArticles/Narrative%20macrostructures.pdf>

Van Dijk 1981 – **Van Dijk, Teun Adrianus.** Discourse studies and education. *Applied Linguistics*, 2, 1981, pp. 1–26.

Van Dijk 1985 – **Van Dijk, Teun Adrianus.** Structures of News in the Press. T. A. van Dijk (ed.) *Discourse and Communication. New Approaches to the Analysis of Mass Media.* Berlin : De Gruyter, 1985, pp. 69–93.

Van Dijk 1986 – **Van Dijk, Teun Adrianus.** Strategic Discourse Comprehension. *Language*, Vol. 62, No. 3, Sept., 1986, pp. 664–668.

Van Dijk 1991 – Van Dijk, Teun Adrianus. Media Contents. The Interdisciplinary Study of News. K. B. Jensen, N. Jankowski (eds.) *Handbook of Qualitative Methodology for Mass Communication Research*. London : Routledge, 1991, pp. 108–120.

Aiga VECKALNE (Ventspils Augstskola)

ČEHU UN SLOVĀKU ĪPAŠVĀRDU ATVEIDE LATVIEŠU VALODĀ 20. GADSIMTA 20. UN 30. GADOS

RENDERING OF CZECH AND SLOVAK PROPER NAMES IN LATVIAN IN THE 1920s AND 1930s OF THE 20TH CENTURY

Atslēgvārdi: īpašvārdi, personvārdi, vietvārdi, īpašvārdu atveide, gramatizācija, starpniekvaloda, čehu valoda, slovāku valoda.

Keywords: proper names, anthroponyms, toponyms, rendering of proper names, grammaticalization, intermediary language, Czech, Slovak.

Summary

Rendering of foreign proper names according to the phonetic principle is an important and topical issue in Latvian. The present paper is dedicated to the rendering of Czech and Slovak proper names in Latvian in the 1920s and 1930s. Analysis is based on the data from the online database Periodika.lv, including such text genres as news, articles, sports commentaries, scientific texts, reviews and obituaries. Also Latvian Encyclopaedia (*Latviešu konversācijas vārdnīca*) was used as a reference material.

The activities and efforts of linguists in the 1920s and 1930s, as well as new national laws and official text books of Latvian grammar created a more favourable environment for consistent rendering of proper nouns in Latvian, however, rendering principles were not yet fully implemented in practice, and analysis of Czech and Slovak proper names rendered in Latvian shows an inconsistency and a variety of the principles of rendering proper names, as well as the diversity of variants of the rendered proper nouns and rendering errors due to the impact of the intermediary language and a lack of the authors' linguistic understanding. However, the overall situation of the rendering of Czech and Slovak proper names in Latvian in this particular period can be considered as quite accurate.

Avoti

LKV 1927–1940 – *Latviešu konversācijas vārdnīca* : 21 sēj. Red. A. Švābe. Rīga : A. Gulbis, 1927–1940.

LPA 2008 – *Lielais pasaules atlants*. Rīga : Jāņa sēta, 2008.

LVEK lēmums 2006 – Latviešu valodas ekspertu komisijas 2006. gada 10. jūlija lēmums „Par pasaules valstu un teritoriju nosaukumiem latviešu valodā” [sk. 2017. g. 16. okt.]. Pieejams: <https://www.vestnesis.lv/ta/id/140081>

LVV 2006 – *Latviešu valodas vārdnīca*. Red. Dainuvīte Guļevska, Irēna Rozenstrauha, Dorisa Šnē. Rīga : Avots, 2006.

periodika.lv – *Latvijas Nacionālās bibliotēkas digitālā kolekcija*. Pieejams: www.periodika.lv

Škrabals 2014 – **Škrabals, Mihals.** *Par čehu personvārdu atveides principiem* [sk. 2017. g. 20. apr.]. Pieejams: http://www.letonika.lv/article.aspx?id=CS_atveide

Literatūra

Alunāns 1981 – **Alunāns, Juris.** Kāds vārds par latviešu valodu. *Dziesmiņas II daļās*, I. Rīga : Liesma, 1981.

Baldunčiks 2009 – Baldunčiks, Juris. *Citvalodu īpašvārdu atveide latviešu valodā (vēsturisks pārskats)*. Ventspils : Ventspils Augstskolas Lietišķās valodniecības centrs, 2009.

Blese, Pētersons 1933 – Latviešu pareizrakstības rokas grāmata: 1. Teōrētisks ievads. 2. Pareizrakstības vārdnīca. Sast. E. Blese un V. Pētersons. Rīga : Valters un Rapa, 1933.

Endzelīns 1921 – Endzelīns, Jānis. Par uzwahrdū rakztibū latweeschū walodā. *Latvijas Sargs*, 1921, 26. apr.

Endzelīns 2002 – Profesora J. Endzelīna atbildes. Rīgas Latviešu biedrības valodniecības nodalas sēžu protokoli 1933–1942. ASV : Ramave, 2002.

Endzelīns, Mīlenbahs 1936 – Latviešu valodas mācība. J. Endzelīns un K. Mīlenbahs. Rīga : Valters un Rapa, 1936.

Freimane 1993 – Freimane, Inta. *Valodas kultūra teorētiskā skatījumā*. Rīga : Zvaigzne, 1993.

Karkonens-Svensons 2003 – Karkonens-Svensons, Snorre. *Dāņu, norvēģu, zviedru un somu īpašvārdu atveide latviešu valodā*. Rīga : Norden AB, 2003.

Komisijas atzinumi 1938 – Izglītības ministrijas Pareizrakstības komisijas atzinumi par latviešu pareizrakstības un dažu valodas gramatisko formu pārveidojumiem. *Izglītības Ministrijas Mēnešraksts*, 1938, 1. sept.

Likums 1927 – Likums par vārdu un uzvārdu rakstību dokumentos. *Valdības Vēstnesis*, Nr. 48, 1927.

Likums 1999 – Valsts valodas likums [sk. 2017. g. 16. okt.]. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=14740>

Mackovs 1961 – Mackovs, Georgs. Čehu un slovaku valodas īpašvārdi. *Norādījumi par citvalodu īpašvārdu pareizrakstību un pareizrunu latviešu literārajā valodā*, 2. Rīga : Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas izdevniecība, 1961.

MK 2004 – Ministru kabineta 2004. gada 2. marta noteikumi Nr. 114 „Noteikumi par personvārdu rakstību un lietošanu latviešu valodā, kā arī to identifikāciju” [sk. 2017. g. 20. apr.]. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=85209>

Artūrs VILUMS (Ventspils Augstskola)

**LINGVISTISKĀS EKSPERTĪZES AKTUALITĀTE
UN IZMANTOJUMA IESPĒJAS**
**TOPICALITY AND APPLICATION POSSIBILITIES OF FORENSIC
LINGUISTICS**

Atslēgvārdi: lingvistiskā ekspertīze, tiesu lingvistika, tiesu ekspertīzes, Valsts tiesu ekspertīžu birojs, kriminālistika, valodniecība.

Keywords: forensic authorship identification, forensic linguistics, State Forensic Science Bureau, court expertise, criminalistics, linguistics.

Summary

The paper views opportunities offered by forensic linguistics, compares its application by law enforcement institutions in various countries, and assesses the possibility of transferring linguistic expertise methodology into another language.

The problem of research is an insufficient number of investigations conducted in the territory of Latvia and, namely, in relation to the Latvian language. If one compares forensic linguistics knowledge of the aforementioned Baltic country and, e. g. the United Kingdom, it becomes clear that the latter is able to offer a much wider means of expertise in the field. In addition, their expertise has already proven itself as admissible in both pre-trial and trial settings and, moreover, investigators are likely to use this knowledge to provide a strong proof in cases where language has been perceived as one of the central evidence.

One of such examples is the expertise of short texts. The source of produced and gathered research material provides foreign forensic experts with a possibility to identify linguistic features, discern correlations and draw conclusions from such texts as Short Message Service (SMS) messages, comments, tweets, *WhatsApp* messages, etc. Unfortunately, due to several objective reasons Latvia's linguistic expertise does not offer such possibility yet.

The author of the paper tries to assess to what extent and how effectively the methodology developed in another country where the field of forensic linguistics has a long history, could fit with the Latvian language and whether it will provide equally good results and admissibility options. In order to fulfil this task, a scientific experiment was conducted where comments on the topic of illegal migration were analysed for linguistic features, correlations and possible conclusions. As a result it was ascertained that there are such transfer possibilities, but it takes time investment and relevant pre-knowledge.

Subsequently, it gives a reasonable ground in the sense of forensic linguistics to assume that law enforcement authorities could greatly benefit from the co-operation with research institutes and scholars as much as vice versa.

Literatūra

Apollo tīmekļa vietne – ES komisārs brīdina bloka valstis [sk. 2017. g. 10. maijā]. Pieejams: <http://apollo.tvnet.lv/komentari/zinas/789778/1>

CFL tīmekļa vietne – *the Centre for Forensic Linguistics* tīmekļa vietne [sk. 2017. g. 9. maijā]. Pieejams: <http://www.forensiclinguistics.net/index.html>

Ekspertu likums 2016 – Tiesu ekspertu likums: LR likums, pieņemts 2016. gada 11. februārī. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 42 (5614), 2016.

Grant 2013 – Grant, Tim. TXT 4N6: method, consistency, and distinctiveness in the analysis of sms text messages. *Journal of Law and Policy*, Vol. 21, No. 5, 2013, pp. 467–494.

MK rīkojums Nr. 825. – Par Valsts policijas reorganizāciju: MK rīkojums, pieņemts 2003. gada 29. decembrī. *Latvijas Vēstnesis*, 183 (2948), 2003.

MK noteikumi Nr. 466. – Tiesu ekspertu specialitāšu klasifikators: MK noteikumi, pieņemti 2011. gada 21. jūnijā. *Latvijas Vēstnesis*, 99 (4497), 2011.

Riktere 2012 – Riktere, Gunta. Valsts tiesu ekspertīžu biroja teorētiskie un praktiskie aspekti. *Jurista Vārds*, Nr. 49 (748), 2012.

Tiesu ekspertīžu metožu reģistrs 2014 – Tiesu ekspertīžu metožu reģistrs (aktualizēts 12. 09. 2014.) [sk. 2017. g. 9. maijā]. Pieejams: [https://www.ta.gov.lv/UserFiles/1411363861_Tiesu%20ekspert%C4%AB%C5%BEu%20meto%C5%BEu%20re%C4%A3istrs%20\(aktualiz%C4%93ts%2012.09.2014.\).pdf](https://www.ta.gov.lv/UserFiles/1411363861_Tiesu%20ekspert%C4%AB%C5%BEu%20meto%C5%BEu%20re%C4%A3istrs%20(aktualiz%C4%93ts%2012.09.2014.).pdf)

Tiesu ekspertīžu metožu reģistrs 2016 – Tiesu ekspertīžu metožu reģistrs (09. 11. 2016.) [sk. 2017. g. 9. maijā]. Pieejams: https://www.ta.gov.lv/UserFiles/1478700132_Metodes_saraksts_09112016_publ.pdf

VTEB tīmekļa vietne – Valsts tiesu ekspertīžu biroja tīmekļa vietne [sk. 2017. g. 9. maijā]. Pieejams: http://vteb.gov.lv/ekspertizu_veidi

Zīle 2012 – Zīle, Aelita. Krimināltiesiskās metodikas modernizācijas virzienu tiesiskie aspekti, problemātika un iespējamie risinājumi. *Daugavpils Universitātes 53. starptautiskās zinātniskās konferences materiāli*: Daugavpils : Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds „Saule”, elektroniskais izdevums, 2014 [sk. 2017. g. 9. maijā]. Pieejams: https://dukonference.lv/lv/content_53

Anna VULĀNE (Latvijas Universitāte)
Dace MARKUS (Liepājas Universitāte)
Olga UREKA (Norvēgijas Arktiskā universitāte)

**VECĀKU APTAUJAS NOZĪME
BĒRNU VALODAS PĒTĪJUMOS**
**THE ROLE OF PARENTAL SURVEYS IN THE RESEARCH
ON CHILDREN'S LANGUAGE**

Atslēgvārdi: latviešu bērnu valoda, vecāku aptauja, runas testi.

Keywords: Latvian children's language, parental surveys, speech tests.

Summary

The article is based on the experience gained in the EEA and Norway Grants funded research project NF/R/2014/053 "Monolingual and bilingual acquisition of the Latvian language: tools, theories and usage" (LAMBA) which was carried out in 2009–2014 and dealt with researching 8 months to 6 years old Latvian speaking children's language. In the research of children's language particular attention was paid to the importance of the information provided by parents in checking the pronunciation of phonemes, as well as the importance of parental support during the adaptation and implementation process of the international survey (CD) and KATE UBiLEC adaptation and the implementation process. Analysis of definite experiences was done by creating and using children's speech tests and parents' surveys in Latvia from 1 March 2015 to 1 November 2016.

The authors of the research conclude that parents' surveys are an important tool in language acquisition and the child's development studies. They can provide information about the child's linguistic environment and the influencing extralinguistic factors, both about the quality of the language of the child and their surrounding people (so also about the impact) and about the activity of the language use, communication skills, the impact of the dialect or other languages, as well as health status, etc., about the conditions that can influence the development of the language. The results of the parental survey can be used not only by linguists and teachers, but also by doctors, anthropologists, sociologists, researchers, etc. These surveys have a social role, too – as demonstrated in parents' statements, they encourage parents to pay more attention to how their child talks, to listen to them and find out the phonetic, lexical and grammatical nuances that in everyday communication have not seemed important. Parents have also acknowledged that having filled in the survey they have started paying more attention to their child's language skills.

The usage of parental surveys also proved to have several drawbacks:

- parental activity and willingness to devote time to fill in the survey, their confidence in the researchers, as this is the only way to get correct extralinguistic information,
- restrictions of the data protection system, as researchers cannot use some surveys (e. g. KAT) without the participation of an intermediary – a national authority, which makes the research more expensive,
- internet access and parents' digital literacy,

- precision of parents' memory – the older the child whose speech facts are recorded, the more different language units the parent must remember, therefore, researchers have to face the fact that (a) not all the answers will be completely accurate, because parents do not remember whether the child really uses the form, (b) parents may consciously or unconsciously indicate a better or a worse level of the child's language skills, (c) parents do not respond to all the questions because they are not sure about the accuracy of the data.

Literatūra

- Berglund, Eriksson, Johansson 2001** – **Berglund, Eva; Eriksson, Marten; Johansson, Irene.** Parental reports of spoken language skills in children with Down syndrome. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 44, 2001, pp. 179–191.
- Bricker, Squires 1989** – **Bricker, Diane D.; Squires, Jane.** The effectiveness of parental screening of at risk infants: The infant monitoring questionnaires. *Topics in Early Childhood Special Education*, 9 (3), 1989, pp. 67–85.
- Charman et al. 2003** – **Charman, Tony; Drew, Auriol; Baird, Claire; Baird, Gillian.** Measuring early language development in pre-school children with autism spectrum disorder using the MacArthur Communicative Development Inventory (Infant Form). *Journal of Child Language*, 30, 2003, pp. 213–236.
- Diamond 1993** – **Diamond, Karen E.** The role of parents' observations and concerns in screening for developmental delays in young children. *Topics in Early Childhood Special education*, 13 (1), 1993, pp. 68–81.
- Feldman et al. 2003** – **Feldman, Heidi M.; Dollaghan, Christine A.; Campbell, Thomas F.; Colborn, D. Kathleen; Janosky, Janine; Kurs-Lasky, Marcia; Rockette, Howard E.; Dale, Philip S.; Paradise, Jack L.** Parent-reported language skills in relation to otitis media during the first 3 years of life. *Journal of Speech Language, & Hearing Research*, 46, 2003, pp. 273–287.
- Fenson et al. 2006** – **Fenson, Larry; Marchman, Virginia A.; Thal, Donna J.; Dale, Philip S.; Reznick, Steven J.; Bates, Elizabeth.** *MacArthur-Bates Communicative Development Inventories: User's Guide and Technical Manual*. 2nd Ed. Baltimore, MD : Brookes Publishing, 2006.
- Heilmann et al. 2005** – **Heilmann, John; Weismer, Susan Ellis; Evans, Julia; Hollar, Christine.** Utility of the MacArthur Bates Communicative Development Inventory in identifying language abilities of late-talking and typically developing toddlers. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 14, 2005, pp. 40–51.
- Koster et al. 2005** – **Koster, Charlotte; Been, Pieter; Krikhaar, Evelien; Zwarts, Frans; Diepstra, Heidi; van Leeuwen, Theo.** Differences at 17 months: productive language patterns in infants at familial risk for dyslexia and typically developing infants. *Journal of Speech, Language, and Hearing research*, 48, 2005, pp. 426–438.
- Magill-Evans, Harrison, Burke 1999** – **Magill-Evans, Joyce; Harrison, Margaret J.; Burke, Sharon Ogden.** Parent-child interactions and development of toddlers born preterm. *Western Journal of Nursing Research*, 21, 1999, pp. 292–307.
- Markus, Čeirane 2013** – **Markus, Dace; Čeirane, Solveiga.** Līdzskaņu ģ un ķ izrunas īpatnības bērnu un pieaugušo valodā. *Baltistica*, XLVIII (1). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013, 57.–67. lpp.
- Markus, Leikuma, Usāne 2016** – **Markus, Dace; Leikuma, Lidija; Usāne, Evija.** Dialekta ietekme vai tomēr izrunas grūtības. *Bērnu valoda Latvijā 21. gadsimtā*, II. Rīga : RaKa, 2016, 75.–86. lpp.

Rūķe-Draviņa 1992 – Rūķe-Draviņa, Velta. *No 5 mēnešiem līdz 5 gadiem.* 2. izd. Rīga : Zvaigzne, 1992.

Rydz et al. 2005 – Rydz, David; Shevell, Michael I.; Majnemer, Annette; Oskoui, Maryam. Developmental screening. *Journal of Child Neurology*, 20 (1), pp. 4–21.

Thal et al. 1999 – Thal, Donna J.; O`Hanlon, Laureen; Clemons, Mary; Fralin, LaShon. Validity of a Parent Report Measure of Vocabulary and Syntax for Preschool Children with Language Impairment. *Journal of Speech, language, and Hearing Research*, Vol. 42. 1999, pp. 482–496.

Vulāne 2011 – Vulāne, Anna. Latviešu tautasdziesmu loma bērna valodas ideāla veidošanā. *Sabiedrība, integrācija, izglītība.* Starptautiskās zinātniskās konferences materiāli. 2011. gada 27.–28. maijs. 2. daļa. Rēzekne : Rēzeknes Augstskola, 430.–439. lpp.

Маркус, Гирдянис 2011 – Маркус, Даце; Гирдянис, Алексас. Фонология дифтонгов [ie] и [uo] в речи латышских и литовских детей. *Онтолингвистика – наука XXI века.* Материалы международной конференции посвященной 20-летию кафедры детской речи РГПУ им. А. И. Герцена 4–6 мая 2011. С-Петербург : РГПУ, 2011, с. 90–93.

IN MEMORIAM.
AUDRONE KAUKIENE (1941–2017)

Profesores Dr. habil. hum. Audrones Kaukienes
(Audronė Kaukiénė, 23. 06. 1941. – 3. 10. 2017.)
piemiņai

Pašā oktobra sākumā baltistu saime saņēma skumjo ziņu par valodnieces, etniskās kultūras kopējas, Klaipēdas Universitātes profesores, habilitētās zinātņu doktores Audrones Kaukienes aiziešanu mūžībā. Profesore labi pazīstama arī Liepājas valodniekiem: konferencē *Vārds un tā pētīšanas aspekti* regulāri piedalījusies gan pati profesore, gan viņas rosinātie Klaipēdas Universitātes baltisti. Profesore darbojās arī konferences rakstu krājuma starptautiskajā redakcijas kolēģijā. 20. gadsimta 90. gados viņa veicināja ciešākas sadarbības saites ne tikai starp Klaipēdas un Liepājas valodniekiem, bet arī starp abām Baltijas piekrastes augstskolām. Ar Audrones Kaukienes gādību Klaipēdā organizētajās baltu valodu vēsturei, īpaši verbam, veltītajās konferencēs piedalījušies arī Liepājas valodnieki.

Profesore bija aktīva Klaipēdas Universitātes veidotāja, Senāta locekle un priekšsēdētāja, Baltu valodniecības un etnoloģijas katedras dibinātāja, lituānistikas programmu attīstītāja. Zinātnieces autoritāte, erudīcija, pedagoģes talants un personības dzīlums deva auglus ļ Klaipēdā izveidojās sava baltistikas skola, lielākā daļa Klaipēdas Universitātes filologu un etnologu ir profesores audzēkņi. Vienlaikus profesore publicēja monogrāfijas un rakstus, piedalījās konferencēs, stingri un pamatoti aizstāvēja lietuviešu valodas un baltistikas pozīcijas.

„Loti daudz esmu guvusi no saviem skolotājiem, tāpēc tikpat man jādod saviem audzēkņiem,” – mēdza teikt profesore. Viņa rosināja zinātniskām diskusijām, prasmīgi ievadīja starptautiskajā baltistu sabiedrībā jaunos pētniekus – maģistrantus doktorantus.

Klaipēdas novada iedzīvotāji un Mazās Lietuvas kultūras cienītāji ir pateicīgi par Audrones Kaukienes īpašo uzmanību un centieniem kopt novada valodas un kultūras mantojumu, bet luterānu baznīca – par ieguldījumu Evaņģēlikās teoloģijas centra dibināšanā, kas veicināja jaunu garīdznieku ienākšanu baznīcā.

Tautas kultūras mīlotāji novērtē Audrones Kaukienes ieguldījumu etniskās kultūras kopšanā. 1971. gadā viņa dibināja un daudzus gadus vadīja Klaipēdas Universitātes folkloras ansamblī *Vorusnė*. Grūti pārvērtēt šīs kopas ietekmi tā laika jauniešu prātos un sirdīs. Droši var teikt, ka Audrones Kaukienes talants un autoritāte izveidoja ne vienu vien atmodas kustības *Sajūdis* dalībnieku, lietuviešu etniskās kultūras kopēju.

Pēc pensionēšanās profesore smagi pārdzīvoja bīstamās tendences Lietuvas zinātnē, sevišķi – atbalsta mazināšanu lietuviešu valodas pētījumiem, nepelnītos pārmetumus Klaipēdas Universitātei. Vienlaikus profesore prata priecāties par dzīvi, saglabāja brīnišķīgu humora izjūtu, prata novērtēt sirsnīgus un dāsnus cilvēkus. Viņa varēja uzrunāt lauku sieviņu, parotaļāties ar bērniem, uzsākt skanīgu dzimtās Aukštaitijas dainu. Profesore bija brīnišķīga triju bērnu māte, vecmāmiņa pulciņam mazbērnu.

Audroni Kaukieni atcerēsimies kā gudru, intelīgentu un nesavtīgu skolotāju, baltu valodu un kultūras pētnieci un kopēju.

Daļa Kiseļūnaite, *Dr. habil. hum.*, Klaipēdas Universitātes profesore
Ieva Ozola, *Dr. philol.*, Liepājas Universitātes asociētā profesore

ZIŅAS PAR AUTORIEM /ABOUT THE AUTHORS

Ilze Auziņa – Dr. philol.

Latvijas Universitātes Matemātikas un informātikas institūta vadošā pētniece
Senior Researcher, Institute of Mathematics and Computer Science, University of Latvia
ilzea@latnet.lv

Māris Baltiņš – Dr. habil. med.

Valsts valodas centra direktors
Director, Latvian State Language Center
maris.baltins@vvc.gov.lv

Maija Brēde – Dr. philol.

Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātes profesore
Professor, Faculty of Humanities, University of Latvia
mabred@lanet.lv

Brigita Bušmane – Dr. habil. philol.

Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūta pētniece
Researcher, Latvian Language Institute, University of Latvia
brigita.busmane@inbox.lv

Ilze Cīrule – Mg. philol.

Rīgas Stradiņa Universitātes Juridiskās fakultātes lektore
Lecturer, Faculty of Law, Riga Stradiņš University
ilzecirule2501@inbox.lv

Baiba Egle – Mg. translat.

Ventspils Augstskolas un Liepājas Universitātes starpaugstskolu doktorantūras studiju programmas „Valodniecība” doktorante
PhD Student, Interuniversity Doctoral Study Programme “Linguistics” of Ventspils University College and Liepāja University
baiba.egle@venta.lv

Turaja B. el-Vifati (Thuraya B. El-Wifati) – Mg. translat.

Tripoles Universitātes (Lībija) Valodu un tulkošanas nodaļas docētāja
Teaching Staff Member, Department of Linguistics and Translation, University of Tripoli (Libya)
thuraya_b_w@yahoo.com

Anna Frīdenberga – Dr. philol.

Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūta pētniece
Researcher, Latvian Language Institute, University of Latvia
anna_f@inbox.lv

Helēna Gizeleza – Mg. translat.

Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātes lektore
Lecturer, Faculty of Humanities, University of Latvia
helena.gizeleza@gmail.com

Anita Helviga – Dr. philol.

Liepājas Universitātes Humanitāro un mākslas zinātņu fakultātes docente,
Kurzemes Humanitārā institūta pētniece

*Assistant Professor, Faculty of Humanities and Arts, Liepāja University
Researcher, Kurzeme Institute of Humanities*

anita.helviga@liepu.lv

Agita Kazakeviča – Mg. hum.

Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūta zinātniskā asistente, zinātniskā grāda
pretendente

Research Assistant, Latvian Language Institute, University of Latvia, PhD candidate
agita.kazakevica@gmail.com

Justīne Kuznecova – Mg. translat.

Ventspils Augstskolas un Liepājas Universitātes starpaugstskolu doktorantūras studiju
programmas „Valodniecība” doktorante

*PhD Student, Interuniversity Doctoral Study Programme “Linguistics” of Ventspils
University College and Liepāja University*

justinekuzenecova@gmail.com

Sintija Kauķīte – Mg. hum.

Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūta zinātniskā asistente

Research Assistant, Latvian Language Institute, University of Latvia
sintijakaukite@inbox.lv

Linda Lauze – Dr. philol.

Liepājas Universitātes Humanitāro un mākslas zinātņu fakultātes profesore

Professor, Faculty of Humanities and Arts, Liepāja University

lindalauze@gmail.com

Kristīne Levāne-Petrova – Mg. philol.

Latvijas Universitātes Matemātikas un informātikas institūta pētniece

Researcher, Institute of Mathematics and Computer Science, University of Latvia

kristine.levane@gmail.com

Nijole Litevkiene (Nijolė Litevkienė) – Dr. hum.

Šauļu Valsts koledžas (Lietuva) asociētā profesore

Associated Professor, Šiauliai State College (Lithuania)

n.litevkiene@svako.lt

Gunta Ločmele – Dr. philol.

Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātes profesore

Professor, Faculty of Humanities, University of Latvia

gunta.locmele@lu.lv

Laimdota Ločmele – Dr. philol.

Latvijas Univeristātes Humanitāro zinātņu fakultātes docente

Assistant Professor, Faculty of Humanities, University of Latvia

laimdota.locmele@lu.lv

Dace Markus – Dr. habil. philol.

Liepājas Universitātes Kurzemes Humanitārā institūta vadošā pētniece
Senior Researcher, Kurzeme Institute of Humanities, Liepāja University
markus@latnet.lv

Liene Markus-Narvila – Dr. philol.

Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūta pētniece
Researcher, Latvian Language Institute, University of Latvia
liemarnar@gmail.com

Ilga Migla – Dr. philol.

Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūta pētniece
Researcher, Latvian Language Institute, University of Latvia
ilga.migla@inbox.lv

Ieva Ozola – Dr. philol.

Liepājas Universitātes Humanitāro un mākslas zinātņu fakultātes asociētā profesore
Kurzemes Humanitārā institūta pētniece
Associated Professor, Faculty of Humanities and Arts, Liepāja University
Researcher, Kurzeme Institute of Humanities
ieva.ozola@liepu.lv

Lauma Pretkalniņa – Mg. sc. comp.

Latvijas Universitātes Matemātikas un informātikas institūta pētniece
Researcher, Institute of Mathematics and Computer Science, University of Latvia
lauma@ailab.lv

Baiba Saulīte – Dr. philol.

Latvijas Universitātes Matemātikas un informātikas institūta pētniece
Researcher, Institute of Mathematics and Computer Science, University of Latvia
baiba@ailab.lv

Andrejs Spektors – Dr. phys.

Latvijas Universitātes Matemātikas un informātikas institūta vadošais pētnieks
Senior Researcher, Institute of Mathematics and Computer Science, University of Latvia
andrejs.spektors@lumii.lv

Agris Timuška – Dr. philol.

Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūta pētnieks
Researcher, Latvian Language Institute, University of Latvia
agris.timuska@vvc.gov.lv

Olga Ureka (Olga Urek) – Dr. philol.

Norvēģijas Arktiskās universitātes Valodas un kultūras nodalas pētniece
Researcher, Department of Language and Culture, The Arctic University of Norway
olga.ureka@uit.no

Aiga Veckalne – Mg. uzņēmējdarbības vadībā

Ventspils Augstskolas un Liepājas Universitātes starpaugstskolu doktorantūras studiju programmas „Valodniecība” doktorante

PhD Student, Interuniversity Doctoral Study Programme “Linguistics” of Ventspils University College and Liepāja University

aiga.veckalne@gmail.com

Artūrs Vilums – Mg. translat.

Ventspils Augstskolas un Liepājas Universitātes starpaugstskolu doktorantūras studiju programmas „Valodniecība” doktorants

PhD Student, Interuniversity Doctoral Study Programme “Linguistics” of Ventspils University College and Liepāja University

artursvilums@yahoo.com

Astrīda Vucāne – Mg. translat.

Ventspils Augstskolas un Liepājas Universitātes starpaugstskolu doktorantūras studiju programmas „Valodniecība” doktorante

PhD Student, Interuniversity Doctoral Study Programme “Linguistics” of Ventspils University College and Liepāja University

astrida.vucane@inbox.lv

Anna Vulāne – Dr. philol.

Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes profesore

Professor, Faculty of Education, Psychology and Art, University of Latvia

annav@lanet.lv